

TÖÖLISKOJA TEATAJA

TÖÖLISVANEMATE JA NÕUKOGUDE HÄÄLEKANDJA

Aprill 1939

Nr. 4

3. AASTAKÄIK

SISU: 1. 20.000. 2. A. Renning: Võitlusest töölisvanemate ja Tööliiskoja vastu. 3. L. Johanson: Tööline ja haridus. 4. Kuidas mõjub 6 teljega töötamine tööliste tervisele. 5. J. Mihkelson: Uus puhkeaja seadus Soomes. 6. A. Ühendriikide kutseühingulisi ja sotsiaalpoliitilisi küsimusi. 7. A. Saul: Raudtee liinitööliste olukorrast aasta vahetusel. 8. Ülevaade Tööliiskoja tegevusest. 9. Käitiste elu. 10. Mitmesugust.

Kreenholmi töölisnõukogu 1938/39. a.

Tööaja küsimus

Vabariigi Valitsus on esitanud Riigivolikogule Tööstusliikude käitiste tööaja seaduse muutmise seaduse eelnõu. Käesolev eelnõu erineb mitmeti esialgsest kavast ja tema olulised osad sisalduvad järgmises:

Esiteks antakse Sotsiaalministrile õigus anda määrusi lõunavaheaja pikendamiseks käitistes.

Teiseks antakse Vabariigi Valitsusele õigus määrata hooajatöid tööstuslikes käitistes, ühtlasi määrates hooaja kestvuse. Hooajatööde puhul on lubatud teha ületunde tööstuslikes käitistes tööandja äranägemisel, erilise loa küsimiseta tööinspeksioonilt. Nende tööde tagajärjel ei või käitises kehtiv tegelik tööpäev pikeneda üle kahe tunni ööpäevas, kuid neid ületunde ei loeta seaduses ettenähtud ületundide ülemmäär (75 ja 100 tundi aastas) hulka. Samal ajal kaotatakse senised eeskirjad piiramata ületundide tegemise kohta ehitus-, savikivi- ja turbatööstuses ja ka nende tööde suhtes hakkaksid kehtima üldised eeskirjad ning õigus Vabariigi Valitsusel neid töid lugeda hooajatöiks. Seega ka sel alal oleks ette nähtud 2-tunniline ületundide ülemmäär. Ületunnid jääksid endiselt 50% kõrgemini tasutavateks.

Kolmandaks on ette nähtud muudatus ületundide tasu arvestamiseks tükitööde puhul. Senises korras ületunni tasu arvutamiseks tükitööde puhul arvestati tükitööga normaaltööl teinud tükitöö tasu, jagatud tehtud normaaltöötundidele. Kuna tegelikult elus oli tihti raske eraldada normaaltööl teinud tükitöötasu ületundidega teenitud töötasust, siis nüüd ongi ette nähtud, et ületunni tasu arvutamiseks jagatakse tükitööga, nii normaaltööl kui ka ületundidega teenitud tasu, jagatud üldse tehtud töötundidele.

Neid muudatusi kaaludes leidis koja sotsiaalpoliitiline toimikond järgmist:

Mis puutub lõunavaheaja võimalikku pikendamisse, siis ei saa seda pooldada. Lõunavaheaja lüüne pikendamine vähendab tööliste vaba aega ole võimalik ka lõunavahe ajal igakord, eriti kui

tööline elab kaugemal, minna koju. Tegelikult tuleb sageli ka lõunavahe ajal töötada, teha ettevalmistustöid jne., eriti tükitöö puhul.

Teise muudatuse suhtes asuti samuti eitavaise seisukohale. Töölised on alati ja põhjendatult olnud ületundide vastu, nii tervislikel kui ka majanduslikel põhjusil. Asjaolu tõttu, et ületunnid on kallimad, ilmneb tendents normaaltasusid kärpida. Ei ole põhjust teha vahet hooaja ja teiste tööde puhul. Kaotada tuleksid ka senised eeskirjad piiramata ületundide tegemise kohta ehitus-, savikivi- ja turbatööstuses.

Kolmas muudatus on iseenesest vastuvõetav, kuid peaks ette nähtama, et ka sel juhul, kui tööline töötab vahelduvalt aja- ja tükitööl, arvuks ületunnitasu sel viisil, et võetaks arvesse kogu teenitud palk, jagatud töötundidega + 50%.

Eelolevate seisukohtadega ühines ka Tööliskoja juhatus. Leiti, et võimaluse andmine määrustega teha seadusest erandeid võib kujuneda ohtlikuks kaheksatunnise tööpäeva põhimõttele, nagu seda, muide, näitavad ka prantsuse kogemused, kus seadusega on pandud kehtima 40-tunnine tööüldal, kuid valitsuse määrustega on sellest tehtud sel määral erandeid, et on raske veel rääkida 40-tunnisest tööüldalast.

Mõnelt poolt on heidetud ette, et Tööliskoda tekitavat asjatuid segadusi ja tekitavat ärevust tööaja küsimuses. Tegelikult võib küll öelda, et peaaeglikult töösturid, eriti väike- ja käsitöösturid, on esinenud 8-tunnise tööpäeva kaotamise nõudmisega, Tööliskoda aga kogu tööliskonna üksmeelsel toetusel on esinenud kehtiva korra kaitsjana.

Kaastöö

„Tööliskoja Teataja“ järgmisse numbrisse palume saata hiljemalt 23. aprilliks s. a.

Toimetuse

Tööliskoja Teataja

APRILL 1939

Nr. 4

III aastakäik

Tellimishind: aastas . . Kr. 1.50 1/2 aastas. „ —.75 1/4 „ . „ —.40 Üksiknumber 15 s.	Ilmub kord kuus, vähimalt 24 lhk. suuruses. Tegev toimetaja koja peasekretär Lui Metslang. Toimetus ja talitus: Tallinnas, Toompst. 17a—13, telefon 470-36. Toimetaja kõnetunnid äripäeviti, välja arvatud laupäev, kella 5—7 õhtul.	Kuulutuste hind: lehek. . Kr. 30.— 1/2 lehek. „ 15.— 1/4 „ . „ 8.— 1/8 „ . „ 5.—
--	---	---

20.000

Möödunud numbris käsitlesime ilmnenu kavatsusi tööaja pikendamiseks. Juba varem olid sellesuunalised kavatsused ajakirjanduse kaudu avalikkusele saanud teatavaks.

Tööliskonna ja tööliste organisatsioonide seisukohavõtt nende kavatsuste suhtes oli kiire ja üksmeelne.

Julgelt ja esimesena ütles oma seisukoha välja Tallinna töölisesindajate parlament — Tallinna töölisvanemate, kutseühingute esindajate ja Tööliskoja valijameeste üelinnaline koosolek — 2.märtsil s. a. vastuvõetud resolutsioonis:

„Koosolek avaldab protesti kavatsuse vastu muuta 8-tunnilise tööpäeva seadust tööpäeva pikendamise suunas. Koosolek on seisukohal, et Eesti tööliskonnalt ei tohi ära võtta või halvendada neid väheseid sotsiaalseadusi, mis ta on saavutanud oma pika võitlusega.“

Sellele järgnes seisukohavõtt Tööliskoja organeis; loendamatuil käitiste üldkogude koosolekuil, kutseühingute koosolekuil j. m. võeti vastu sellekohaseid resolutsioone.

Märtsi keskel Tööliskoda pöördus selles küsimuses oma valijate poole järelepärimisega. Oli selge, et tulemusi võib olla siis, kui kogu Eesti tööliskond esineb ühtlaselt ja üksmeelselt, kui iga üksik tööline võtab seisukoha, oma arvamist ja tahtmist selgelt ja vankumatult väljendab.

Märtsi keskel Tööliskoda saatis välja mitme töölisnõukogu soovil allkirjade lehed. Ei pidanud võimalust jääma töösturitele ütlemiseks, et töölised ise soovivad ületunde ja loobumist, eriti käsitööstuses, 8-tunnisest tööpäevast. Ei pidanud kellelgi olema kahtlust, kui suurte hulkade nimel ja huvides Tööliskoda tegutseb.

Tööliskoja pöördumine oma valijate ja usaldajate poole saavutas sihi — ja seda kahes suhtes.

E s i t e k s: Eesti tööliskond andis oma vastuse tööaja pikendamise kavatsusele. Töölised käitistes avaldasid oma tahte ja andsid massiliselt allkirju. Nende ridade kirjutamise ajal, s. o. esimese kolme nädala jooksul, on saabunud Tööliskotta enam kui 20.000 töölise allkirjad; kuid nende saabumine jätkub üha.

20.000!

Kahekümne tuhande töömehe lootused, soovid ja tahted on ühinenud võimaks koseks, liitunud Tööliskojaga ühiseks pingutuseks kättevõidetud õiguste kaitsel. Ei tahaks uskuda, et keegi, kellest on nende lootuste täitmine, sõandaks 20.000 inimesel lasta pettuda oma lootusis.

T e i s e k s: Eesti töölistkonna ja töölisorganisatsioonide ühine aktsioon ei olnud asjata ka selles mõttes, et tal on olnud ka tegelikke tulemusi. Nimelt on see kava, mis nüüd esitatud Riigivolikogule siiski tagasihoidlikum, kui esialgne kava, kuigi kumbki neist kavadest ei leidnud pooldamist koja organeis.

Milliseid järeldusi võime tõmmata eelnevaist sündmusist?

Kõigepealt näeme, et ei tule lasta süveneda lootusetusel. On asjatud ja põhjendamatud jutud Eesti tööliste ükskõiksusest ja passiivsusest. Kui 20.000 töölist Eestis kiirelt ja ühtlaselt astub välja oma seisukohtade kaitseks ja ühineb tööliste valitud keskuse — Töölistkoja — sammudega, siis peab jätma etteheited ja tundma headmeelt.

Edasi võime märgata, et ühenduses käesoleva aktsiooniga on sotsiaalsed poliitilised nõudmised töölistkonnas uuesti nihkumas päevakorda. Nõudmised, mida alatiselt on korratud ja mille kordamisest oldi isegi tüdimas. Samadel koosolekutel, kus on arutatud tööpäeva küsimust, on jälle hulgana nõutud palgalise puhkeaja pikendamist 12 tegelikule tööpäevale ja selle laiendamist kõigile töölistele. See on tööliste vastus tööandjatele, kes võtsid üles tööpäeva pikendamise kavatsuse. Tüdimuse asemel võime töölistkonnas jälle leida sitkust ja Eesti kangekaelsust.

Sitkust ongi Eesti töölistkonnale ja töölistliikumisele vaja, sitkust, mitte ainult 20.000, vaid kogu 60.000-ses Eesti töölistperes.

Võitlused töölistvanemate ja Töölistkoja vastu

Anatol Renning

1.

Tööandjate võitlus töölistvanemate vastu ulatus nüüd otsaga Riiginõukokku.

Kaubandus-tööstuskoja esindaja Riiginõukogus koja nõukogu esimees Sihver esines pikema kõnega, milles ta eriti sarjas töölistvanemaid, kes talitavat tihti peale „provotseerivalt“ klassivõitluse väimuse, ning ühtlasi ka tööinspeksiooni ja Sotsiaalministeeriumi, kes tõlgendavat töölistvanemate seadust liiga „paindumatult“; ta arvas, et käitise ellu segatakse liiga palju „kõrvalt“ riigivõimu poolt igasuguste uurimiskomisjonide nimetamisega ning ka sellega, et käitise koosolekutel käivat mingisugused „agitaatorid“.

Kõne mõte oli selge: käed emale käitisest! Ka riigivõim ei tohi seal midagi uurida ja vaadata, vaid peab usaldama tööandjat, et see oma töölistele liiga ei tee, vaid käib nendega inimlikult ümber, — ka siis, kui ta suurendab nende tööpinget, kärbib palku ning jätab täitmata tervishoiu eeskirjad. Mis sest! Käitis on riik riigis ja seal ei tohi olla teist õigusemõistjat kui tööandja. Sellest seisukohast on kõigiti mõistetav, miks leitakse, et koostöö töölistvanematega olevat raske ning et töölistvanemad esinevat „provotseerivalt“. Asi ei seisa ju põrmugi selles, et töölistvanemad astuvad üle oma õigustest või taotlevad lubamatuid sihte, — ei, viga leitakse just selles, et nad on liiga „paindumatult“ oma seaduslike õiguste küljes kinni. Kuidas võib koostöö töölistvanemaga muutuda käitise juhatajale talumatuks? Eks ikka sellepärast, et töölistvanem juhüb tema tähelepanu töökaitse seaduste ja määruste täitmise vajadusele ning et sel puhul käitise juhataja teab, et tema ees ei seisa alandlik

palgaori, vaid oma õiguste eest seisev kodanik, kes võib nende õiguste kaitseks appi kutsuda riigivõimu organeid, alates tööinspeksioonist ja lõpetades kohutuga. See pärast tahetaksegi, et oleks võimalus sellaseist „tültajais“ vabaneda, ja ollakse kurjad, kui riigivõim võtab tõsiselt neid seadusi, mis on tema poolt antud.

Võidakse ütelda, et see pole loomulik, kui töölisted ja tööandjad vastastikku alatasa protsessivad ega saa oma vahakordi korraldada omavahelise kokkuleppe teel. Kindlasti ei paku sarnane protsessimine töölistele mingit lusti. Kuid nad ei saa ega tohi tööandjatega kokku leppida — töökaitse seaduste ja määruste mittetäitmiseks! Ja kui tööandja püsib seaduste piirides ega püüa sihilikult halvata töölistvanemate tegevust, siis jäävad ka protsessid tulematu. Muudes küsimustes, nagu palgaolude asjus, ei ole kokkuleppe töölistvanematega kunagi võimatu, sest töölistkond ei taha ju püstitada nõudmisi, mis viiksid käitise pankrotti, kuid ei taha ka pimesi uskuda tööandjate seletusi nende „väikeste kasude“ ja „kõrgete maksude“ kohta. Tavaliselt kujuneb asi süiski nii, et kui tööandja osutab omalt poolt vastutulekut, siis on ka tööliste esindajad valmis kompromissile; kui aga tööandjad piirduvad kategoorilise „ei-ga“ palgatõstmise nõudmiste puhul, mis siis imestada, kui „kokkulepe“ ega „koostöö“ toime ei tule ning töötüli läheb oma seaduslikku rada.

Nüüsis: kuidas kujunevad vahekorrad tööandjate ja töölistvanemate vahel, oleneb eeskätt tööandjast enesest. Ta peab vabanema orjaperemehe mentaliteedist ja peab mõistma, et töölistkond ei ole vaid

kogu „inimmooteid“, vaid on käitise kodanikud, oma kindlate õigustega, mis mitte vähem väärt ei ole tööandjate õigustest. Ja siis ei tarvitse tööandja tõsta kõrge kogu ees kaebusi, et riigivõim tahab uurida ja näha tema käitise asju. Kas oleks see meie tööandjaskonnale palju suuremaks auks, kui tema esindaja ütleks „olge lahked, uurige nii palju nagu tahate, meie südametunnistus on puhas“. Neid sõnu ei julge aga tööandjad ütelda.

2.

Härra Sihveri sõnavõtu kui ka viimase aasta sündmuste puhul tekib küsimus: miks on võitlus töölisanemate vastu praegu hoogu minemas? Töölisanemad tegutsevad ju aastakümneid ning ka praegune töölisanemate seadus kehtib juba kaheksandat aastat. Miks on siis praegu töölisanemate küsimus muutunud nii tähtsaks?

Üks vastus sellele on kahtlemata see, et mõni aasta tagasi oli tööandjate peatahelepanu pöördud kutseühingutele, nüüd aga kutseühingud on üleminekuajajärgus, neil puudub valitud keskus ja tööandjad arvavad, et nad on sellest murest lahti. Kuid siin on ka teine põhjus.

Kui tööandjad tahavad hävitada töölisanemate iseseisvust ja ära hojda koguni uurimiskomisjonide saatmist käitistesse, siis mitte ainult selleks, et nõrgendada seaduste täitmise järelevalvet, vaid ka sellepärast, et praegu on arenemas laiem aktsioon tööliste olukorra halvendamiseks.

Kuna ühelt poolt taolatakse tööpäeva pikendamist, kestab suurtööstuses tööpinge tõstmine ja palgaolude halvendamine „ratsionaliseerimise“ sildi all. Sel alal tehakse praegu õieti esimesi katseid ja need katsed põrkavad alati tööliste visa vastupanu vastu. Vastupanu juhtideks on loomulikult töölisanemad ja nii selgub tööandjaskonnale, et tööliste olukorra halvendamist on ainult siis hõlpus ja lihtne teostada, kui töölisanemate selgroog on murtud. Kui töölisanemate teab, et ta püsib tööl vaid niikaua, kuni tööandja arvates on temaga „koostöö võimalik“, s. o. kuni tema nägu tööandjale meeldib, — siis ei tarvitse tööandjal teda enam karta ja siis tööliste „higi väljaratsionaliseerimine“ ja tööliste „värava taha ratsionaliseerimine“ võivad areneda täie hooga.

Kui ülepingutatud töö tõltu töölised enneaegu kaotavad töövõime ja sellega ka koha, ilma et neil oleks kindlustatud mingi pension, siis arvas sama härra Sihver, vastates Riiginõukogu kõnetoolilt Tööliskoja esimehe vahelehuudele, et väljajaated

on siiski üsna roosilised: sest kui töölised surevad, lähevad nad taevasse! Kahjuks ei tundu see välja-vaade töölistele eriti troostivana.

3.

Samal ajal, kui tööandjad ründavad töölisanemate õigusi, käib sihikindel aktsioon ka töölisanemate keskuse — Tööliskoja — vastu, kelle kaudu teostub töölisanemate üleriiklik koostöö. Püütakse õnestsada tema seljatagust, levitada kahlusi, võõriti valgustada tema tegevust. See on õieti sama nähe, mis tuleb ette ka käitises, kus töölisanemad on sattunud vastollu tööandjatega ja kus püütakse tihti peale organiseerida tööliste eneste hulgas „rinnel“ nende töölisanemate vastu, s. o. valmistatakse ette lööki seljatagant. Muidugi ei seisa selle aktsiooni eesotsas tööandjad ise, vaid seda tööd teevad teised.

Nii esines Narvas tööliskoosolekul härra O. Gustavson kõnega, mis oli täis kahtlustusi Tööliskoja aadressil. Need mured, mis praegu on igal töölisel südamel ja mis nõuavad tööliskonnalt pingutusi, seda härrat nähtavasti ei huvita, — temal on teised sihid ja mõtted. E. Töölisühingute Kesklüüdi viimasel kongressil hindasid töölisesindajad neid nii, et ei pidanud võimalikuks teda enam E. T. Kesklüüdi juhatusse valida.

Selles iseenesest ei ole midagi uut. Eesti töölised nägid küll ja küll, kuidas need, kes end pidasid tööliste ametlikeks juhtideks, olid küll südamlikus koostöös härra Puhkiga, töölisi aga ässitasid üheteise vastu. Kuid on möödus aeg, kus tööliste tähelepanu võidi kõrvale juhtida nende õiguste kaitsest, arendades tööliste omavahelisi võitlusi — tööliskond tahab sammuda teadlikult oma teed. Jatkates raskest võitlust ta koondub töölisanemate kui oma valitud esindajate ümber, ja samuti koonduvad ka töölisanemad oma valitud esinduse — Tööliskoja — ümber. Sama teed areneb ka kutseühingute võitlus tööliste huvide kaitseks, sest siin on seisukohad kõikidel ühised: kutseühingutel, töölisanematel, Tööliskojal, ja kõik püüded tekitada nende vahel kunstlikke vastolusid ei saa kanda püsivat vilja.

Lüga palju tõsisid ülesandeid seisab töölistel ees. Mitte ainult tööandjate rünnaku tagasitõrjumine, vaid tööliste olukorra tõeline parandamine, eeskätt palgaolude, korteriolude, vanaduse ja invaliidsuse kindlustuse ja muudel aladel. Need ülesanded ei tohi jääda paberile, vaid tööliskonna elutaha ja teadvus tagavad, et tööliste eesmärgid saavad ka teoks?

Nende eesmärkide saavutamiseks jatkavad töölised võitlust ja sellelt teelt ei lase nad end kõrvale eksitada.

Tööline ja haridus

Töölised nõuavad 6-aastast algkooli

L. Johanson

Töölised on küll haridusest kõige vähem osa saanud, kuid nad oskavad hinnata hariduse tähtsust. Tööliste haridusprogrammis on esikohal 6-aastane sunduslik ja hinnata algkool, sellele lisaks täienduskoolid ja -kursused. Kuigi töölislapsed sageli juba liiga noorelt on sunnitud töötama, küll kodutöös, karjaseina

ja muul alal, siiski on just töölised need, kes tunnustavad nõudmist:

Lapse koht on mänguplats ja kool, mitte aga vabrik!

Töölisema ja -isa on töös. Juba väeti lapse juurest kistakse töölisema tööle. Siin on tarviline, et emale võimaldataks teatud aeg

kindlustuseaduse alusel oma väeti lapse juures olla, teda toita ja tema eest hoolitseda. Ka on lapse tervise seisukohast hädatarviline, et vabrikute ja tehaste juure asutatakse lastesõimeid, kus siis töötav ema võiks käia last toimas.

Kasvab töölislaps suuremaks, tuleb ta paitutada lasteaeda või päevakodusse selleks ajaks, kui ema on tööl. Lasteaias ja päevakodus algab ka lapse õppetöö. Sellele järgneb algkool, vähimalt 6-aastane, sunduslik ja hinnata. Algkoolist siirdub töölislaps kas tööle või edasi õppima. Ka töötades võib õppetöö jätkamiseks kasutada täienduskooli, tööstusõpilaste kooli ja kursusi.

Nii oleks loomulik haridustöö käik: kodu, lastesõim, lasteaed või päevakodu, algkool, täienduskool, tööpimine ja enda edasiharimine.

Tegelik elu kaldub praegu sellest noorele inimesele tarvilisest hariduskäigust kõrvale. Puuduvad lastesõimed. Ka nende vabrikute ja tehaste juures, kus seadus seda nõuab, puuduvad ka tarvilisel määral lasteaiad. Ka on kaotatud 6-aastane koolisundus, mis on asendatud vaid 4-aastasega. Sellejuures aga tahetakse püstitada tööõpilastele nõudmisi, mille järgi igale tööalale pääsmiseks nõutakse teatud arvu algkooliklasside lõpetamist. Siin on vastolu. Selle asemel, et tööle asumisel tsensus nõuda, tuleb luua hariduse saamiseks võimalused.

Seaduses on ette nähtud vanuseäär, millest peale õpilasi võetakse ühele või teisele tööalale. Kindlaks on määratud ka õppeaeg tööalade järgi. Kehtib ka nõudmine, et tööõpilased peavad käima tööõpilaste koolis. Koolisundus on 4-aastane. Osutub ülearuseks tööle pääsmisel kooli lõpetamise nõudmisega takistuste tegemine. Sageli laps, kellest võib saada tubli kutsetöoline, ei saa mitmesuguseil põhjusil kooli lõpetada; siin võib olla takistuseks mitte alati andetus, vaid ka vanemate vaesus, raske perekonnaelu, alatoitus, viletsad korteriolud, haigus jne. Neilegi lastele ei tohi me teed ellu ja tööle sulgeda.

Sääraste tööle pääsmisele takistuste tegemise asemel tuleb algkoolikohustust pikendada vähimalt 6 aastani, tööle aga lasta nii kooli lõpetanud kui ka neid, kes seda lõpetada pole suutnud.

Tööõpilasele tuleb võimaldada enda edasiharimist.

Elu sunnib inimest ennast relvastama teadmistega ja oskustega. Et raske eluvõitluses mitte langeda, selleks on tarviline mitte ainult mõne tööala, käsitöö või kutse tundmine, vaid ka üldharidus. On tarvis mõista kõike seda, mis ümberringi sünnib, selleks aga on tarvis mõtlemist, arusaamist ja mõistmist, on tarvis küllalt avarat silmaringi ja küllaldast arenemiskõrgust. Eriharidus annab inimesele teatud piiratud alal teadmisi ja harjumusi. Üldharidus peab andma inimesele avarat ja terve maailmavaate, peab võimaldama temale maailmaelu mitmekülgset mõistmist. Et olla hea spetsialist, ka selleks on tarviline üldharidus, sest

oma erialasse tungimine sunnib inimest tegelema ka küsimustega väljaspool oma eriala.

Vana- ja keskaeg ei tunnud säärast kutsete erinevust kui tänapäev. Elati alama klassi tööst. Vähesel oli võimalik end täieliselt mitmekülgseks arendada. Uuel ajal on pilt muutunud. Eriharidus on saanud üldhariduse täienduseks, üks on teisele tarviline, üks ei ole teiseta mõeldav. Sellega on põhjendatav tung üldhariduse järele ka tööliste keskel. Üldhariduse tähtsust oskavad küllaldaselt hinnata need, kes pika tööpäeva kestes teevad rasket, väsitavat ja kurnavat tööd: ka nende keskel on tung teaduse, teadmiste ja hariduse järele.

Ameeriklaste kohta üteldakse, et kolm neljandikku ameeriklasist, kes on saanud rahva austuse ja lugupidamise osaliseks, on tulnud vaiseist töölis perekonnast.

Et teha laialdasi ja kehvemaid kihte üldhariduse osaliseks, selleks on töölised nõudnud üldist, sunduslikku ja hinnata rahvakooli, mis annab aluse, millele võib edasi ehitada. Et see hariduslik ehitustöö võimalik oleks, selleks on töölised alati nõudnud südame tunnustuse-, sõna-, trüki-, koosoleku- ja ühinemisevabadust. See ongi tööliste kultuuriline-hariduslik programm.

Ei tohi pidurdada ka haridustööd väljaspool kooli, seda haridustööd, mis tööliste juures jätkub kuni surmatunnini. Siin on vahendeiks ühing, õpperingid, raamatukogu, lugemistuba, ajaleht ja ajakiri, muuseumid, loengud, õhtukursused jne.

Haridustöö väljaspool kooli on koolihariduse laiendamine ja täiendamine.

Elu vajab inimesi, kel on mõistust ja tundeid, energiat ja tahet elu arendamisele kaasaaitamiseks. Neid inimesi peab andma töölistklass ise enda keskest. Intelligentseks inimeseks peetakse säärast inimest, kes mõistab sedavõrd elu ja ta käiku, ta nõudeid, tarvidusi ja puudusi, et ta võib olla nende avaldajaks. Neid inimesi vajab töölistklass. Tuleb mõista teadvalt ja veenvalt määrata oma suhtumist mõtetele ja ideaalidele, eluvormidele ja oma ümbruse elulisile püüdeile. Haritud inimese peab teadlikult osa võtma rahva üldisest ja kohalikest elust.

F. Paulsen ütleb, et haridust ei saa hinnata selle hulga järgi, mida inimene on õppinud, vaid selle järgi, kuidas ta suudab mõista ja hinnata nähtusi. Haritud inimeseks tuleb lugeda ka seda talupoega, kes on vaid rahvakoolis õppinud ega tunne Goethe ja Schilleri töid, kuid omab terve maailmavaate ja suudab orienteeruda oma ümbruses. Kuid inimest, kel küll on igasugused koolide ja eksamite-komisjonide tunnistused, kuid kel puudub oma ümbruse mõistmise võime ja terve maailmavaade, on raske nimetada haritud inimeseks. Intelligentset ei saa määrata teadmiste materjali järgi, vaid vormi järgi.

F. Paulsen ütleb, et kui keegi teaks peast Brockhauseni entsüklopeedia kõik 90 köidet, siis see ei põhjusta teda veel nimetama haritud inimeseks, küll aga peame selleks inimest, kel on terve ja kindel sisemine kriteer-

rium, mis võimaldab tal selgelt ja kindlalt määrata oma suhtumist asjadele ja inimestele.

Töölised ei tunnusta inimeste jagamist nende tunnistuste ja paaberite järgi, ei tunnusta seisusi, eesõigusi ega paremusi.

Valgus, vabadus, töö ja vääriline tasu — seda taotletakse. Kuid tähtis ei ole mitte ainult leib, vaid just ka laialdaste rahvamasside vaimne, kõlbeline ja esteetiline areng.

Selleks on tarvis kõigepealt luua tarvilise tasemega rahvakool, algkool, mida ülal peab riik. Koolisundus peab kaitsma last perekonna ja ühiskonna arusaamatuse eest ja hoidma teda ka liigvaraselt palgatööle rakendamise eest, kuna see tooks kahju lapse tervisele ja pidurdaks tema füüsilist ja vaimset arenemist.

Lapsed õppides peavad saama tarvilist toitu, kehakatet, õppevahendeid ja eluruume, kus on võimalik õppetööd teha. Selleks riigi poolt kulutatud summad on hästi investeeritud. Rahva tervishoiu huvides peab kaduma lastetöö, laste nälgimine ja alatoitus, need tervisevastased elutingimused, milledesse töölislapsed sageli on asetatud. Kool ja kodu peab muutuma tervemaks. Noorpölv, kellele osaks saab algkool, peab võima jätkata oma õpinguid vastavalt oma kalduvustele, hu-

videle ja annetele. Elu ei vaja tsunftikäsitöölisi, tsunftikunstnikke, tsunftiteadlasi, elu vajab töölisi, kunstnikke ja teadlasi oma sise-mise tungi, oma annete ning vaimuomaduste järgi.

A. Bebel ütleb, et kui tööstus ei ole enam meie valitsejaks, vaid teenijaks, siis teeme elu eesmärgiks elurõõmu ning püüame oma lapsi kasvatada nii, et nad on võimelised ja väärilised seda rõõmu maitsuma.

K. Kautsky ütleb, et intellektuaalse tootluse katkestamatu käik on mitte vähem tarviline kui leiva ja liha, kivisöe ja raua regulaarne tootlus.

Intellektuaalse tootluse eeltingimuseks on nõutele vastav rahvahariduse organisatsioon, kus tähtsam koht on rahvakoolil, algkoolil — üldisel sunduslikul ja maksuvabal, vähimalt 6-aastase õppeajaga.

Eestigi töölised ei saa teisiti kui peavad jätkama võitlust rahvakooli, 6-aastase algkooli, eest, selle eest, et ka töölislastele avataks tee üldharidusele, kõrvaldades kõik need puudused ja väärnähtused, mis praegu seda teed ummistavad ja tõkestavad.

Eesmärk on: intelligentne tööline.

Abinõu: 6-klassiline algkool, täiendus-koolid ja — lahtine tee enda edasiharimiseks.

Kuidas mõjub 6 teljega töötamine töölise tervisele?

Möödunud aastal oli tekstiiltööstuses tähtsaimaks küsimuseks kangrute telgede arvu suurendamine. Tööandjad seletasid, et töölised võivad raskuseta töötada 3 telje asemel 6 teljega ja teenida senisest tunduvalt rohkem. Töölised väitsid, et 6 teljel töötamine kurnab neid välja ja teenistus ei tõuse vastavalt tehtud töö suurenemisele. A.-s. „Balti puuvilla“ käitise tööliskogu, esitades umbes 1400 töölise soovi, esines Sotsiaalministeeriumile ettepanekuga, et 6 teljel töötamise mõju kindlakstegemiseks tuleks korraldada vastav arstlik ja erapooletu uurimus.

Sotsiaalministeeriumi tervishoiu- ja hoolekandetalituse korraldusel 13. detsembril m. a. moodustati arstlik komisjon, mille koosseisu kuulusid dr. K. Pedusaar, dr. Roositalu ja dr. E. Kirsimägi. Komisjoni ülesandeks oli küsimust mitmekülgset selgitada. Komisjoni põhjalik töö lõppes hiljuti ja selgusid komisjoni uurimuse tulemused. Uurimisel kasutas komisjon töölise, tööandjate, haigekassade ja tööinspektsiooni andmeid ja oma tähelepanekuid ning arstliku uurimuse tulemusi.

Komisjon oma töö tulemusena konstateerib, et 6 teljel töötamine väsitab kangruid palju enam kui 3 teljel töötamine. See avaldub selja, käte ja jalgade väsimuses. Mõned kangrud kaebasid käte suremise ja paistetuse üle, pea oli uimane ja avaldus närvlikkuse. Enamus kangruid seletas, et neil tuleb enne

puhata kui nad oma koduseid toimetusi võivad teha.

Väsimus on suurem sellest hoolimata, et 6 teljel töötamisel kasutatakse moodsamaid telgi, mis on paremini mehhaniseeritud. Pealeselle leidis komisjon, et valgustus pole tööruumides küllaldane, ventilatsioon on puudulik ja õhu niiskus näib suur olevat. Töölise seletusel on tööruumid liig külmad. Samuti on kõrvalruumid puudulikud ja vajavad paremat korrustust.

1. jaoskonna tööinspektori abi uurimused näitasid, et töö 6 teljel töötades on väga intensiivne. 1½-tunnilise töötamise kestes oli üks kangur ilma füüsilise tegevuseta ainult 3,5 ja teine 3,8 minutit. Komisjoni tähelepanekud ühtselt nimetatud uurimusega.

Käitise juhatuse poolt antud andmed näitasid, et 6 teljel töötades oli kangrute keskmine tunniteenistus 46,86 senti ja 3 teljel töötades 32,7 senti, s. o. ca 40% suurem kui 3 teljel töötades. Kui aga arvestada töö produktiivsuse tõusu samade riidesortide valmistamisel 3 ja 6 teljel, siis tõuseb töölise produktiivsus 80—90 protsenti.

See näitab, et töölise teenistus ei tõuse proportsionaalselt nende töö produktiivsuse ja intensiivsusega.

Kangrute väsimuse arstlikul uurimisel selgus, et 6 teljel töötavate kangrute väsimus on töö algul suurem kui 3 teljel töötavatel

kangruil. Eriti avaldub see käe värisemises ja ebakindluses, hoolimata sellest, et 6 teljel töötavate kangrute keskmine vanus on väiksem kui 3 teljel töötajal.

See on seletatav tööpingega, mille tõttu töölisel ei jõua järgmiseks päevaks end välja puhata.

Komisjon väidab, et kangruil 6 teljel töötades on võimalik oma tööpinget vähendada, kuid kui tööpinget vähendada 3 teljel töötamiseni, siis komisjoni arvates langeb töötasu 6 teljel töötavatel kangruil arvatavasti madalamale kui 3 teljel töötades.

Uus puhkeaja seadus Soomes

Johannes Mikhelson

Soome eduskunnas tuli arutusele uus puhkeaja seadus, mille järgi puhkust antakse kõigile töö- või õppelepingu alusel töötavatele töölistele, samuti ka siseveeteedel sõitvatel laevadel töötajatele.

Puhkust antakse töölistele igal kalendriaastal selle järgi, kui kaua nad on olnud teatud käitise teenistuses. Kui tööline on kalendriaastal töötanud kuni 1. septembrini 6 kuud, saab ta viis tööpäeva puhkust, aastase töötamise järele antakse puhkust 9 tööpäeva ja 5-aastase töötamise järele 12 tööpäeva. Puhkepäevade arvestamisel ei loeta pühapäevi ega pühi, vaid ainult tööpäevi. Kui puhkuse andmine suvel tooks tingimata raskusi käitisele põllumajanduses või sellega lähedases seoses oleva alal ning sisevetel laevasõidus, võidakse puhkust anda hiljem.

Töötajale, kes on noorem kui 16 aastat või saab sel kalendriaastal 16-aastaseks, kui tal on eelnimetatud tingimustel õigus puhkuse saamiseks, antakse 6-kuise töötamise järele puhkust 6 päeva ja aastase töötamise järele 12 päeva.

Kaubanduslikes käitises antakse seal töötavatele puhkust, kui 1. septembrini on töötatud 6 kuud — üks nädal, aastase töötamise järele 2 nädalat, viieaastase töötamise järele 3 nädalat ja 10-aastase töötamise järele 4 nädalat.

Puhkust antakse tavaliselt 2. maist — 30. septembrini. Puhkuse on katkestamatu, kuid vajaduse korral võidakse puhkust jagada, kui selle kestus on pikem kui üheksa päeva, samuti põllumajanduslikel tööil võidakse anda puhkust hoopis erinevatel aegadel. Kui töölistel eeltoodu põhjal on õigus n.-n. lisapuhkuse saamiseks, võib tööandja ka lisapuhkuse jaotada mitmesse ossa. Puhkuse aeg tuleb teatada töövõtjale vähimalt kaks nädalat enne puhkuse algust. Selle seaduse järgi ei loeta töölepingut katkestatuks, kui käitise omanik või juht vaheldub, tööline haiguse, kordamisõppuste või muul temast olenemata põhjusil töölt lahkub, kuid hiljem samas käitises edasi töötab. Seadus hoiatab samal ajal ka töölist, et see mitte küllaldase põhjuse tõttu ei laseks oma töölepingut katkestada ja sellega kaotada õigust puhkusele.

Puhkuse ajal tuleb töövõtjale maksa täis palk. Kui töövõtja on tööandja toidul ja

Kokku võttes komisjon leiab tervishoidlikult õiglase olevat reguleerida töötajate tasu sellaselt, et töötasu sama tööpinge juures 6 ja 3 teljel töötamisel oleks ühtlane.

Seda võib saavutada kas 6 teljel töötavate kangrute töötasu suurendamisega või tehniliste uuenduste tarvitusele võtmisega, mis vähendaksid tööpinget.

Töölisringkondades oodatakse igatahes nüüd suure huviga, missuguseid praktilisi tulemusi annab esitatud uurimus.

veedab puhkuse teisel, siis tuleb talle puhkuse ajal maksa ka söögi raha, mis arvestatakse selle ümbruse hindade järgi, kus töötatakse. Ka laevas olev töötaja, kelle palka kuulub prii laevasööki, on õigustatud puhkuse ajal saama vastava söögi raha. Tükitöölistele maksetakse puhkuse aja tasu vastavalt kolme eelmise kuu keskmisele päevateenistusele.

Kui tööleping lõpeb teatud, seaduses kindlaks määratud, juhtudel enne kui töövõtja on saanud aastapuhkuse, tuleb tööandjal anda 6 kuu järele vähimalt 5 päeva palk, samuti vastavalt 6 päeva ja ühe nädala palk. Töövõtjale, kes on töötanud katkestamatult ühe aasta ja kelle tööleping lõpeb pärast 1. maid, tuleb maksa täis tasu puhkeaja eest, mis tal on õigus saada, ja kui tööleping lõpeb enne 1. maid, siis poolte puhkeajalt, kuid vähimalt 5 tööpäeva eest.

Hooaja iseloomuga töödel tuleb tööandjal maksa töövõtjale täis päevapalk puhkuse tasuna eelmises lõikes öeldud aegade puhul, kui tööleping ei kesta 6 kuud, järgmiselt: 3-kuise töötamise järele 2 päeva tasu ja neljakuise töötamise järele 3 päeva tasu.

Laadimis- ja lossimistööl töötavale sadamatöölisile, kes ei seisa pidevalt ühe tööandja teenistuses, arvestatakse puhkeaja tasu selle aja eest, mis ta ühe kalendriaasta jooksul on olnud ühe ja sama tööandja teenistuses, järgmistel alustel: 600 töötunnilt maksetakse kahe 8-tunnise tööpäeva tasu, 800 töötunnilt 3 tööpäeva tasu, 1200 tundi töötanule 5 päeva eest ja 2000 tundi tööl olnule 9 päeva tasu.

Sadamatööliste puhkeaja tasu arvestatakse nii, et keskmise tunnitasu aluseks võetakse eelmises punktis nimetatud aegade jooksul teenitud kogu palk (s. o. 600, 800, 1200 ja 2000 tunni jooksul) ja jagatakse see vastavalt tundide arvule. Saadud keskmine tunnitasu kasvatatakse kahe jne. tööpäeva tundide arvule. Puhkeaja tasu tuleb maksa kohe sadamas tööde lõpul või hiljemalt 31. detsembriks.

Töövõtjale tuleb anda suvepuhkust ka siis, kui ta saab palka jootrahadena või mõnel teisel sellele vastaval viisil. Puhkeage arvestatakse nagu eelmistelgi juhtumitel ja puhkeaja tasu arvestatakse välja 3 eelmise kuu keskmise teenistuse alusel.

Puhkuse ajal on keeldud töövõtjat tööl

pidada, kuid põllumajanduses ja sellega lähedases seoses olevatel aladel on lubatud töövõtjal töötada ka puhkuse ajal, selle juures peab aga tööandja saama tavalisele palgale lisaks puhkuse puhul maksetava tasu.

Omavahelised kokkulepped, millede sisuks on selle seaduse põhjal antavate puhkuste ja puhkeaegade tasude piiramine või vähendamine, on tühiised.

Puhkeaja tasu ja puhkuse nõude õigus

iganeb ühe aasta järele, arvates selle kalendriaasta lõpust, millal puhkust oleks pidanud saama või millal töösuhe on lõppenud.

Tööandjaid, kes ei anna seaduses ettenähtud puhkust või vastavat tasu, karistatakse rahatrahviga. Puhkuse nimekirjade mittepidamise või varjamise eest karistatakse tööandjat rahatrahviga ja selle meelega hävitamise puhul rahatrahvi või kuni 6-kuise vangistusega.

A. Ühendriikide kutseühingulisi ja sotsiaalpoliitilisi küsimusi

A. Ühendriigid oma majandusliku kaalu poolest on maailmas tooniandvaid riike. Sellepärast on huvitav jälgida ka selle suure tööstusmaa sotsiaalpoliitilisi muudatusi ja kutseühingute osa selles.

Hiljuti peetud ühendriikide kutseühingute keskliidu 58. kongressil oli esindatud 5 miljonit organiseeritud kutseühinglast. Pealeselle on ühendriikides veel eriline kutseühinguline organisatsioon, mis on rajatud tööstusharu organisatsiooni põhimõttele. Seda märgitakse lühidalt CIO ja selle juhiks on John Lewis. Kutseühingute keskliitu või A. F. of L. juhib William Green. Mõlemad juhid on teineteisega lepitamatus vaenus. CIO-l on üle 4 miljoni liikme.

Kongressi pea-arutlusaineks olid tööaja, tööpuuduse ja palgaküsimused. Töötute arv pole ühendriikides 1929. a. kriisist saadik kunagi alla $7\frac{1}{2}$ (sept. 1937. a.) miljoni langenud. Praegu ulatub töötute arv jällegi 11 miljonile. Kui ühendriikides mitte poleks tööaega tunduvalt lühendatud, siis oleks töötute arv olnud palju suurem. 1938. a. juulis oli täies käigus olevates ettevõtetes tööaeg nädalas 40,3 tundi 1929. a. 48,3 vastu.

Kuna tehnika arengu tõttu tööliste tööjoudlus ka viimasel ajal tõuseb, siis nõudis kongress kindlamalt kui kunagi varem 5-päevast töönädalat 6-tunniliste tööpäevadega. Olemasoleva tööhulga õiglasem jaotamine peeti ainsaks kiirelt mõjuvaks vahendiks tööpuuduse vastu võitlemisel. Noorte töötute olukord on eriti raske. 1937. a. septembrist pole vabanenud noortele kuigi palju uusi töökohti. Noortöötute arvu mõlemast soost kokku loetakse 475.000-le.

Kongressil käsitleti ka pikaajalist tüliküsimust A. F. of L. ja CIO vahel. Mõlemate kutseühinguliste voolude ühendamiseks ja lepitamiseks on peetud korduvalt läbirääkimisi. Seni pole saavutatud märkimisväärt tulemusi. Möödunud aasta detsembris olid viimased tähtsamad läbirääkimised. Saavutatud peaaegu kompromiss, kuid siis pannud J. Lewis kokkuleppele veto peale ja asi jäigi sellega.

Kongressil vaieldi küll pikalt ja laialt ja võeti vastu rida otsuseid, kus kohustati juhatus kaaluma alati kõiki võimalusi koostöök ja ühtluse saavutamiseks. Samal ajal mõisteti hukka J. Lewise auahne poliitika. Isegi president Roosevelt oli saatnud kongressile isiklikult pikema kirjaliku läkituse, milles ta toonitab organiseeritud tööliste tähtsust Ameerika tööliste palkade ja kogu rahva elatistaseme tõstmiseks, ja kutsub töölisi üles oma organisatsioonides ühtlust saavutama ja sisemisi vastolusid vältima. Ühendriikide kutseühingute sisemine tüli puudutab ka Kanada kutseühinguid, kuna osa kutseühingute liite ühendriikides organiseerib ka Kanadas töölisi. Kanadas on viimasel ajal tekkinud teatud opositsioon sellise mõlema maa kutseühingulise vormi vastu ja Kanadas on hakatud nõudma puht-kanada kutseühingute asutamist. Kanada kutseühingute hiljutine kongress nõudis samuti kutseühingulises liikumises ühtluse jaluleseadmist.

Ameerika tööminister prl. Perkins on ka omalt poolt teinud pingutusi ühtluse saavutamiseks sel teel, et asutataks pariteetsel alusel komisjon, kuhu kumb-

ki pool saadab 5 esindajat. Komisjon töötaks välja liitumise alused. Kongressi kestel teatas John Lewis, et ta nõustub CIO juhi kohalt tagasi astuma, kui W. Green A. F. of L. juhi kohalt tagasi astub. Praegu on lepitusküsimus alles lahtine.

Pealeselle otsustati kokku kutsuda kogu Ameerika kutseühingute keskliidu 6. kongress, et liit tegelikult tõhusamale tööle rakendada. Kogu Ameerika kutseühingute keskliit asutati A. F. of L. poolt juba 1918. a., kuid senine tegevus on piirdunud võrdlemisi lõdva sideme pidamisega Ameerika riikide kutseühingute vahel.

Riigi mõju ja vahelesegamise õiguses kutseühingute tegevusse asuti tagasihoidlikule seisukohale. 1933. a. vaimustus riigivõimu vahelesegamise kasuks näib olevat möödas, kuna see pole töölisele soovitud tulemusi annud. Poliitilisel alal otsustati parteide suhtes asuda endiselt täiesti sõltumatule seisukohale ja olla J. Lewise poolt asutatud n.-n. „Non-partisan-Liga“ vastu, kuna see võitlevat A. F. of L. sõltumatuse poliitika vastu.

Sõja ja rahu küsimuses asuti kindlalt neutraliteedi seisukohale, otsustati kaitseda demokraatiat ja võidelda majanduslikult fašismi vastu, boikoteerides Saksamaa, Jaapani ja Itaalia kaupu, kuna Saksamaa veab dumpinghindadega oma saadusi Ameerikasse ja ostab sealt vana rauda, puuvilla, õli ja vaske oma sõjatööstuse tarvis.

Varsti pärast A. F. of L-i kongressi peeti ka Pittsburghis CIO asutatav kongress, mille aruannete järele CIO-l on praegu 4.037.877 liiget, kes on koondunud 42 liitu ja 675 kohalikku tööstusharu organisatsiooni. CIO asutamisest saadik on 3 aasta jooksul kogu sissetulekud olnud 3.540.385 dollarit ja väljaminekud 3.510.945 dollarit, seega ülejääk 29.430 dollarit.

Kongressil võeti vastu CIO majandusprogramm, mille järele nõutakse tööaja lühendamist ja palkade tõstmist. Valitsus peaks plaanikindlalt samme astuma, et rahva ostujõud oleks tarbeainete

valmistamisega tasakaalus, korraldades avalikke töid, korterite ehitamist ja arendades sotsiaalkindlustust. Edasi nõuti uute masinate tarvitusele võtmise reguleerimist. Selle punkti all ei mõelda tehnilist tagasiminekut, vaid majandusliku arengu tasakaalukat korraldamist. Suuremate ettevõtete ülejõukäivaid võlakkoormatusi tuleks vähendada, kuna muidu see avalduks kõrgetes käitise kuludes ja saaduste hindades. Maksustamise poliitika tuleks kohandada sellaselt, et riik võiks maksustada iga hoiusummat. Nõuti läbikäigumaksu kaotamist ja talupoegade sissetulekute stabiliseerimist, et põllumajandussaaduste hinnad tasakaalustataks tööstussaaduste hindadega nii, et tootmiskulud tasutaks ja nende ostujõud säilitataks. Valitsus peaks valjult laene kontrollima, et selle kaudu pidevalt valmistamist ja tarbimist tõsta.

Iga töötaja peaks aastas vähemalt 3000—5000 dollarit (1 dollar umbes kr. 3.80) teenima. Samuti nõuti sotsiaalseaduste parandamist ja haiguskindlustuse laiendamist maatöölisele, majateenijatele ja teenijatele. Toetuste kestvus peaks olema igal alal maksimaalselt 18 nädalat. Sotsiaalkindlustuse kulud peaksid kindlustatu palkadelt ära langema ja kaetama rahva rikkuse maksustamisega.

Põhikiri võeti vastu ja nimeks võeti „Congress of Industrial Organisations“ (CIO). Tegevusprogrammiline osa sisaldab tavalisi kutseühingulisi põhimõtteid kollektiivlepingute sõlmimise ja neist kinnipidamise jne. kohta. CIO organiseerib ületööstusharuliselt kõiki töötajaid rahvusest, rassist, usust ja nahavärvist hoolimata.

Uue liidu asukohaks on Washington. J. Lewis valiti jälle esimeheks, Ph. Murray ja Sidney Hillmann abiesimeesteks, kuna sekretäriks sai elektri- ja raadiotöölise liidu esimees James B. Carey. Pealeselle otsustati liitumine rahvusvahelise kutseühingute liiduga kaalumisele võtta. Green omakorda arvustab eeltoodud aruandeid ega pea neid õigeiks. A. F. of L. ei olnud kongressil esindatud.

Raudtee liinitöölaliste olukorrast aastavahetusel

A. SAUL

Raudtee liiniteenijad ja -töölised, samuti kui muude käitiste palgateenijadki, on püüdnud möödunud aasta kestel lakkamatult oma töölisnõukogude, kutseorganisatsiooni ja tööliiskonda üldiselt esindavate asutuste kaudu tuua parandust liinitöölaliste õiguslikku, majanduslikku ning teenistuslikku olukorda, ning kus on karta olnud reaktsioonilisi nähteid — töölaliste seniste õiguste piiramist ja vähendamist ning ka töölaliste kohustuste vastutasuta suurendamist —, seal on püütud säilitada vähemalt olemasolnud olukorda. Praktiliselt on raudteetöölaliste üritused oma elujärje tõstmiseks küll taktiliselt, tehniliselt ja väljakujunenud traditsioonidelt paljugi erinevad teiste — erakäitiste — töölaliste sellelaadilistest algatustest, kuid põhimõtteliselt ja lõppesmärgilt on need täiesti samased. Tähtsamaks mureks oli raudteeteenijatel ja -töölistel möödunud aastal palkade küsimus. Kuutöölaliste kohta olid möödunud aastal kehtivad palganormid, mis kehtima pandi alates 1. X 1937. a. ning millega teatavasti 2—3 krooni võrra kuus põhipalka kõrgendati. Esimese järgu elutarvete kallinemise tõttu tuleb seda palgakõrgendust pidada aga tähtsusetuks, kuna tegelikult on kuutöölaliste reaalpalgad, suurenenud elumaksumuse tõttu, hoopis langenud. Väljavaated käesolevaks aastaks ei näi olevat esialgu ka kuigi lootustäratavad, sest uues riigieelarves ei ole selleks vajalisi krediidite sisse võetud.

Veel viletsamas seisukorras on raudtee liinitöödel töötavate päevatöölaliste palgaolud. Kuutöölaliste 55—60-kr. palga vastu kõigub nende kuupalk 42—47 krooni piires, sealjuures jäädes ilma peaaegu kõigist lisasoodustustest. Päevatöölaliste palkade tõstmisele on avaldatud tugevat vastuseisu kogu aeg ja selle tulemusel on püsinud nende päevalpalgad kr. 1.52—1.76 suuruses muutumatult juba üle 12 aasta. Mitmekordse lubaduse peale võeti siis möödunud aastal alates 1. juunist käsile päevatöölaliste palkade ümberkorraldamine. Kuid see ümberkorraldus ei kujunenud mitte üldiseks päevatöölaliste palkade tõstmiseks, nagu seda kõigi asjaosaliste poolt oodati ja loodeti, vaid pandi kehtima n.-n. isikulised palganormid, mille tulemusel suurel osal töolistest üldse palku ei kõrgendatud ning teiselgi osal suurendati palku vaid 1—2 sendi võrra tunnis. Ametimeestele tuldi palkade tõstmisel veidi rohkem vastu ja arvatakse, et see sündis seepärast, et kardeti sellase tööjõu nappust. Arusaamatuks jäi osaliselt ka, mis kaalutlustel just ühele või teisele töölisele palka juure lisati, kuna hulgaliselt kauea aastaid raudteel töötanud töölisi on jäetud hoopis palgakõrgendusetuta. Töölaliste koosolekutel on nimetatud seda palga tõstmiseks „näo järgi“. Mis sellesse palkade „ümberkorraldusse“ üldiselt puutub, siis on raudteede talituse administratsiooni poolt seletatud, et seda ei tulegi just tööliste palgaolude parandamisena võtta, vaid

see olevat mõeldud peamiselt tööliste „ergutuseks“ nende tööviljakuse tõstmisel.

Käesoleval aastal kerkib päevatöölaliste palkade küsimus senisest teravamalt päevakorda. Möödunud aasta lõpul esitasid Ehitusameti töölisnõukogud teedeministrile märgukirja, milles tegid ettepaneku „raudtee töölaliste palkade määruses“ võtta päevatöölaliste palkade alammääraks 2,00 kr. päevas, missugust ettepanekut võib nimetada liigagi tagasihoidlikuks. On kuulduki olnud ka elukalliduse tõusu pidurdamisest ja isegi esimese järgu tarvete hindade allasurumisest riiklike korraldustega, kuid seegi pole nähtavasti just hõlpsasti teostatav. Raudtee päevatöölaliste tööpalkade summad iseseisvalt riigi eelarves ei figureeri, vaid neid maksetakse teostatavate tööde jaoks üldiselt ettenähtud summadest (materjal + tööjõud, kusjuures tööjõu kulu on kalkuleeritud kõrgemate, n.-n. ministeeriumi, päevalpalkade alusel), seepärast siin ei tohiks ülepeaamatuid raskusi olla päevatöölaliste palgaolude mõõdukaks parandamiseks. Väga suureks takistuseks on asjaolu, et raudtee päevatöölistel puudub palgaolude küsimuse lahendamiseks võimalus kasutada isegi töötlilide lahendamise seadust, missugusest võimalusest nende ilmajätmine on küll põhjendamat.

Väga teravaks küsimuseks on ka korteriküsimus, eriti Tallinnas ja Nõmmel. Suurel osal raudtee kuupalgalistest töölisest, näiteks remonditöölisest ja ülesõidukoha valvuritel, on seaduse järgi nähtud ette peale palga veel tasuta korter. Kui korterit raudteede talitusel anda ei ole, siis korteriraha ikkagi ei makseta. Sügavat nurinat ja õigustatud pahameelt takitab priikorteriõiguslike töölaliste seas see, et Tallinnas ja Nõmmel suur hulk raudteekortereid on antud kasutada odava üüri eest (umbes ühe kolmandiku erakorteri üürihinnaga) mitte-korteriõiguslikele kõrgema palgaga teenijaile ja ametnikele, kuna priikorteriõiguslikud töölised on sunnitud elama raudteekorteri „puudusel“ erakorteri eest maksma kuni poole omast väikesest palgast korteri üüriks. Ilmneb nähteid, kus mõni majaomanik-raudteeametnik kasutab elamiseks odava üüri eest raudtee korteri ja oma majas olevad korterid kõik saab siis välja üürida „ajakohase“ hinnaga. Erakorteri elanud priikorteriõiguslik tööline saab pensionile minnes veel ka väiksema pensioni, kuna tema palgale natuuras ettenähtud priikorteri üüriväärtust juure ei saa arvata pensioni väljaarvestamisel, sest tema see natuuratasu puudus. Sellele ebaõiglasele olukorrale on juhitud töölisnõukogude ja liinitöölaliste kutseühingu poolt korduvalt majandus- ja teedeministri tähelepanu, kuid kahjuks pole sellel tulemusi olnud. Kas käesoleval aastal läheb korda õiglust selles küsimuses jalule seada, on praegu teadmata, kuid seda tuleks ikkagi püüda kord ometi saavutada.

Ehitusameti päevatöolistest saab palgalist puhkust ainult üks väike osake ametimehi, kes töötab saaduste valmistamisel liinijaoskondades olevates töökodades.

Kaugelt suurem osa päevatöolistest, kes tegelevad raudtee korrashoiutöödel liinil, on arvatud praeguse palgalise puhkeaja seaduse alt välja. Puhkeaja seaduse laiendamist ja puhkepäevade suurendamist on taotlenud teiste arvukate organisatsioonide seas ka liinitöölise kutseühing ja töölisnõukogud. Mõnd aega tagasi näis see küsimus liikuvat ja arenevat, kuid viimasel aastal oli juba olukord halvenenud. Vast möödunud aasta lõpul oli töölise esindajail selles asjas pikem kõnelus sotsiaalministriga, kes avaldas kahtlust, kas liinitöödel töötavatel päevatöolistel üldse puhkuse saamine vajaline ongi, kuna nende töö ei olevatki pingutava iseloomuga. Alles pärast tegeliku olukorra selgitamist lubati vastava eelnõu koostamisel ka raudtee liinitöölise huve selles silmas pidades, kuna lõplikult pidi selle küsimuse otsustama parlament. Hiljutised ametisikute ametlikud sõnavõttud puhkeaja küsimuses vähendavad omakorda veelgi neid lootusi, mis senini töölistel selles ikkagi olid.

Majandusliku kriisi ajal aset leidnud suurte kärpimiste ajal langes kärpimiste osaliseks ka raudtee teenijatele ja töölisele väljaantav riievarustus. Eriti pikendati kandaegasid tähtsamatel varustuse esemetel. Kuna nüüd kriisiaja tunnused on kadunud ja muud sellest ajast pärit jäljed on kaotatud, siis leiavad raudtee töölised täie õigusega, et oleks aeg ka riievarustuse alal tehtud kärpimiste kaotamiseks ja isegi varustuse täiendamiseks mõnes osas. Selles mõttes on ehitusameti töölisnõukogude ja kutseühingu juhatuse poolt ühiselt püstitatud nõuded kandaegade pikendamiseks ärajätmiseks väljaantavatel viltsaabastel ja poolkasukatelt. Täiendada tuleks aga lageda taeva all töötavate remonditöölise riievarustust vihmakuubedega. Samuti oleks vajalik varustuse kvaliteeti parandada ja varustuse lõiget muuta vastavalt praktilistele vajadustele. Kahjuks tuleb märkida raudteelastel võimsa keskorganisaatsiooni puudumist, kelle kaudu neid küsimusi üldisemalt saaks üles tõsta.

1938. aastal avaldati teedeministri poolt määrus raudtee v a b a d e m a a - a l a d e kasutamise kohta, mille järgi töölisele ülesharimiseks antavad maa-alad peaksid senisest suurema. Maade uuesti ümberjaotust toimetab igas liinijaoskonnas vastav komisjon, milles on ette nähtud teiste seas ka kutseühingute esindaja. Liinitöölise kutseühingul läks korda raudteede talituse kaudu läbi viia esindajaid nimetatud komisjonidesse oma kutseühingust, kuna see küsimus suuremal määral puudutab just liinitöölisi. Kuna 1938. a. jooksul jäi uus määrus ellu viimata, siis asuti nõudma maade ümberjaotust käesoleval kevadel. Igas liinijaoskonnas on nüüd asutud juba sellekohasele eeltööle ja asjast huvitatud töölistel tuleks nüüd oma esindajatega kontakti astuda ja esindajat kõigest tarvilikust aegsasti informeerida.

Möödunud aasta lõpul makseti raudtee

päevatöölisele jõulupühade toetusena ühekordselt 10.— krooni igale töölisele. Liinitöölise kutseühing, kes selle toetuse nõudmise paari eelmise aasta eeskujul algatas, tegi valitsusasutustele ettepaneku maksa igale töölisele 30.— krooni pühade toetusena, kuid see esitis kärbiti 10.— kroonile. Põhimõttelikult ei tahakski töölisi teha olenevaks sellastest ühekordsetest toetustest, sest normaalseste palgaolude juures langeks ära iseenesest vajadus selle järele. Kuna aga ehitusameti päevatöölise palgad on võimatult madalad, siis ollakse mõnikord sunnitud ka ühekordseid toetusi nõutama, eriti veel kui selle saamiseks juba veidi kindlamad eeldused on olemas. Ajutiselt — jõulupühiks — see siiski päevatöölise ainelist olukorda pisut aitas kergendada.

On selge, et raudteel tasuta sõidu ja veo määrus vajab tööliskonna asutuste normaalselt funktsioneerimiseks ja raudtee töölisele organiseerimise võimaldamiseks kindlasti muutmist. Raudteel asuvad liinitöölised laialipaisatuna üle terve riigi. Ühes käitis — liinijaoskonnas — on töölised 200—300 kilomeetri ulatuses laiali pillaatud ja selle tõttu kuineb kontakt töölise ja töölisnõukogude vahel nõrgaks. Sidemepidamine sünnib peamiselt kirja teel, kuid on teada selle abinõu puudused. Töölise üldkogu koosseis on väga piiratud, sest töölistel puudub võimalus priisõidupiletite puudusel koosolekutest osavõtmiseks. Terve töölisnõukogu kohta antakse aastas vaid 12 ühekorralist ametlikku priisõidupiletit, seega pole ka töölisnõukogul vajaduse kohaselt võimalik temale seadusega ettenähtud ülesandeid täita teatud küsimuste selgitamiseks. Üldiselt samane olukord valitseb ka kutseorganisatsioonide juhatuste ja kutseühingu liikmeskonna suhtes. Sellane olukord halvab tugevasti raudtee kutseorganisatsioonide ja tööliskonna asutuste korrapärasid tööd ja tegevust. Möödunud aastal tunnistasid töölisnõukogud vastuvõetavaks kutseühingu juhatuse poolt esitatud raudteel tasuta sõidu ja veo määruse muutmise kava, mis näeb ette raudteel selles suhtes kuni 1933. a. kehtinud määruste restaureerimist. See kava näeb ette kutseühingute juhatustele ja töölisnõukogu liikmetele korduvateks sõitudeks (aastapilet) priisõidupiletite väljaandmist. Samuti tuleks kava kohaselt edaspidi võimaldada ühekorralised priisõidupiletid kutseühingu liikmeile kutseühingu ja käitise töölisele töölise üldkogu koosseisule sõitmiseks, millise soodustuse läbi kutseühingute ja töölisnõukogude tegevus normaliseeruks. Määruse muutmise ettepanek on kavatsus esitada teedeministrile aprillikuus, mis ajaks loodeti veel vakantse raudteede talituse direktori koha täitmist, kelle kaasotsustamine selles küsimuses on vajalik.

Juba möödunud aasta sügisest saadik kummitab raudtee liinitöölisi häirivana 10-tunnilise tööpäeva kehtimapaneku kavatus suvekuudel, kusjuures siis talvekuudel kavatsetakse „vastutasuks“ sisse seada 6-tunniline tööpäev. Ei ole vähimatki kahtlust, et see kava on liinitöölisele vastuvõt-

matu. Seda moodust kasutati juba 1930. aastal, kuid heideti siis kõrvale ja asuti jälle töötama kuni praeguseni normaaltöötundidega. Et pikendada tööpäeva töötamisel langeb töö intensiivsus ja produktiivsus, selle vastu ei vaidle isegi raudtee administratsioon. Tööpäeva pikendamise kavatsust põhjendatakse tööturu ümberkorraldamise vajadusega. Suvisel elavamal tööhooajal vajab raudtee lisatööjõude vajaliste tööde teostamiseks, kuid tööpäeva pikendamisel kaoks administratsiooni arvates vajadus selle järele ja seega jääks raudtee liinitöödele aasta läbi enam-vähem püsiva arvuga tööliste kaader. Eriti ollakse mures põllutööliste puuduse pärast, kuna raudtee meelitavat suveks ära ka osa põllutöölisi, sest vaatamata madalatele päevapalkadele raudteel olevat viimase tõmbejõuks just peamiselt lühike tööaeg. Tegelikult ei piirdu liinitööliste tööaeg sugugi 8-tunnilise otsekoheuse kutsetööga. On püstitatud nõudmised kodukaunistamise tööde läbiviimiseks. Isegi jaamade ümbruses asuvate hekkide piiramist, muruplatside pügamist, ilupuude ja pöösaste kastmist nõutakse väljaspool tööaega. Madalate palgaolude tõttu on liinitöölised sunnitud maalapikest ja raudteeäärset heinamaad harima ja korras pidama. Aega nõuab ka talveks küttematerjali soetamine. Sealjuures peavad liinitöölised olema erakordseteks ja õnnetusjuhtumiteks teenistusvalmis ja kättesaadavad nii päeval kui öösel. Tööpäevadel ja pühadel. Seega ei ole liinitööliste tööaeg nii kadedusväärselt lühike kui see kõrvaltvaatajatele näib. 8-tunnilise tööpäeva on töölikond saavutanud pika ja raske võitluse järele ja selle kaotamine tekitaks töölikonnas äärmiselt rusuva meeleolu, mis kahtlemata ei jätkaks oma mõju avaldamata ka tööviljakusele. Raudtee liinitöödel on eriti suvekuudel töö väga raske ja nõuab juba 8-tunnilise tööpäeva juures töölistelt suurt füüsilist pingutust, et ülesseatud töönorme täita. Seega on kindel, et 10-tunnilise tööpäeva juures langeb töö intensiivsus ja selle tõttu loodetakse kasu jääb saavutamata. Peab ka märkima, et 10-tunnilise tööpäeva sisseseadmisel satuvad päevatöölised senisest veel raskemasse majanduslikku olukorda, sest üldiselt madalate palgade juures tarvitatakse juba suvel ära rohkem teenitud töötasu. Talvel aga 6-tunnilise tööpäeva juures saadava töötasuga muutub elamine äärmiselt raskeks, kuna pealegi talvekuudel väljaminekud suurenevad. Praeguste madalate palgade juures on tõenäolik, et 10-tunnilise tööpäeva kehtimapanekul liinitöödelt lahkuvad nooremad töölisel, mille tõttu võib tekkida töötõrju puudus ning vilunud tööliste lahkumine toob kaasa tööproduktiivsuse languse. Pikem tööaeg mõjub kurnavalt tööliste tervisele, kuna suur osa liinitöölisi töötab sõlmpunktides, kus alatine vedurite suits ja tahm tõsiselt kahjustavad tervist, 10-tunniline tööpäev ei jäta töölistele võimalusi vaba aja kasutamiseks, kuna 10-tunnilise tööajaga. 1-tunnilise lõunaajaga ja keskmiselt 1-tunnilise tööle mineku ja töölt tuleku ajaga muutub aeg, mil tööline on teenis-

tuskohustustega seotud, 12-tunniliseks. Seega asuvad liinitöölised eitaval seisukohal selles ja leivad, et 10-tunnilise tööpäeva tulemusel liinitöödel saavad olla ainult negatiivsed. Eeltoodud seisukohale asus läinud aasta lõpul ehitusameti töölisnõukogude üleriiklik koosolek ja sama seisukohaga ühines hiljutine liinitööliste kutseühingu peakoosolek, millest võttis osa üle riigi üle 300 tööliste. Need seisukohad on tehtud teatavaks asjaomastele ministritele ja tahaksime loota, et valitsusvõim tööliste soovet ka arvestab.

Kutseühinguliselt ja organisatsiooniliselt oli möödunud aasta liinitöölistel ettevalmistavaks üleminekuks uude organisatsiooni vormi käesoleva aasta jooksul, vastavalt uue kutseühingute seaduse nõuetele. Selleks on teiste seas ka liinitööliste kutseühing oma esindajate kaudu võtnud osa Tööliskoja juures tegutsenud kutseühingute vahelistest kutseühingute normaalpõhikirjade väljatöötamise komisjonidest, tervest reast kutseühingute ümberkorraldamisega seoses olevatest erinõupidamistest ja koosolekutest ning ka selles asjas moodustatud delegatsioonidest valitsusasutustesse. On peetud läbirääkimisi ja nõupidamisi raudtee kolme töölisorganisatsiooni vahel, kusjuures on jõutud põhimõtelikule kokkuleppele ühinemiseks ja liitumiseks liinitööliste praeguse paralleelühinguga — E. V. Raudtee ehitustööliste kutseühinguga. Kuna seati põhimõtteks, et liinitöölistel peab jääma ka tulevikus oma iseseisev kutseühing, kes kõige paremini suudab liinitööliste huve kaitsta, siis ei peetud võimalikuks liitumist Raudtee Tööliste Ühisdega, milline koosneb raudtee tehaste ja depoodet töölistest. Pealegi osutub ülepääsmatuks raskuseks viimasega liitumisel põhjalik erinevus struktuurilistes ja tehnilist laadi küsimustes. Sunniviisiline liitumine tooks kaasa endaga praeguse liinitööliste elujõulise ja liikmeterohke kutseühingu laostumise, kuid see ei tohiks olla uue kutseühingute seaduse eesmärgiga sugugi kooskõlas. Samuti asuvad liinitöölised seisukohal, et kutseühingute liikmemaksude suurus peaks jääma vabaks iga kutseühingu liikmeskonna enda määrata. Mingisuguseid sunduslikke liikmemaksude alammääri ei saa pooldada, kuna iga kutseühing püüab ise kõrgemate liikmemaksude poole niivõrd kui need liikmeskonna kandejõule vastavaks osutuvad. Need kaks momenti — liinitööliste iseseisva kutseühingu säilitamine ja liikmemaksude suuruse vabaksjätmine — on kõige olulisemad liinitööliste kutseühingulise organiseerimise edaspidiseks arenguks. Lahenevad need küsimused liinitööliste soovitavas suunas õnnelikult ja hästi, siis on suuri eeldusi ja väljavaateid liinitööliste ühise kutseorganisatsiooni senisest veel paremini väljaarendamiseks ja tugevdamiseks. Läheb see aga korda, siis võib raudtee ehitusameti tööliskond senisest julgemalt ja kindlamalt loota oma praeguse majandusliku, teenistusliku ja õigusliku olukorra paranemist järgnevatel aegadel.

Ülevaade Tööliskoja tegevusest

Koja sotsiaalpoliitilised algatused ja sammud tööliste kaitseks.

Tööstusõpilaste koolide õpilasteks vastuvõtmise hariduslike eeltingimuste kava suhtes, milline oli arvamuse avaldamiseks saadetud kojale, asus koja juhatus koos koja sotsiaalpoliitilise toimkonnaga, arvesse võttes kutseühingute seisukohti, alljärgnevatele seisukohtadele:

1) Vähemalt algkooli 6 klassi haridus tingimata vajalik mitte ainult oskustöölisele, vaid ka igale vabariigi kodanikule, et ta saaks küllalt viljakalt osa võtta majanduslikust tegevusest kui ka üldse ühiskondlikust elust. Seepärast peab Tööliskoda kindlasti nõutavaks Eesti kultuurilise ja majandusliku arengu huvides tasuta ja sunduslikku algharidust vähemalt 6 õppeaasta ulatuses.

2) Tööliskonnale oleks aga täiesti vastuvõtmatu, kui neile, kes ainelistel põhjustel ei saanud omandada algkooli 6 klassi haridust, oleks suletud tee parema töökvalifikatsiooni saavutamiseks. See ei oleks sotsiaalselt õiglane ega ka majanduslikult otstarbekas.

3) Kui Haridusministeeriumis on asutud seisukohale, et keskkooli ja ülikooli hariduse alal võis tekkida haritlaste üleproduktioon ning et seepärast on vajalik edasipääsu kitendamise kõrgematesse õppeasutustesse, siis tööstusliku oskustöö alal ei ole aga märgata üleproduktiooni, vaid — vastupidi — oskustöölise järelekasv on vägagi puudulik.

4) Tööstusõpilaste hariduslikud küsimused on lahendatud ja lahendatavad vastavate seaduste eeskirjade kaudu: nimelt määrab seadus, mis vanusest peale võib alaealist tööle võtta, ja kooliõpetustega määratakse sunduslik õppeaeg. Ülaltoodud põhjustel tuleb tunnistada, et

a) tööstusõpilaste koolide õppetegevus peab olema korraldatud nii, et võimaldada hariduse täiendamist vastavate ainete alal kuni algkooli 6 klassi õppekava ulatuseni neile, kellel vastav haridus puudub;

b) igasuguste eritingimuste püstitamine tööstusõpilaste koolidesse õpilaste vastuvõtmisel, olgu algkooli õppeaastate arvu fikseerimise või täienduseksamite näol, on üleaarne.

Eraettevõtete tööliskonna elukorteritega varustamise seadusandliku korraldumise asjus (vt. „T. Teataja“ nr. 3—1939. a. lhk. 62) asus koja juhatus seisukohale, et maal asuvate tööstuste tööandjad peavad olema igal juhul kohustatud tööliste korterite ehitamiseks ning et töölisel peaks olema vaba valik käitise korteri üürimise ja oma maja omandamise vahel.

Seisukoha võtmist tööliskonda puutuvate seaduste ja määruste kavade suhtes näeb ette Tööliskoja seadus § 3 p. 3. Kuna aga koda senini seda ülesannet sai temast mitte olenevatel põhjustel väga puudulikult täita, otsustas koja juhatus samme astuda Vabariigi Presidendi, peaministri, sotsiaalministri ja majandusmi-

nistri juures selleks, et ülaltähendatud kavade edaspidi saadetakse järjekindlalt kojale seisukoha võtmiseks.

Koja üldkoosolek

peetakse 16. aprillil s. a. kell 10 hommikul koja ruumes järgmise päevakorraga:

1. Koja tegevuse aruanne 1938/39. a.
2. Koja rahaline aruanne 1938/39. a.
3. Koja tegevuse kava 1939/40. a.
4. Koja eelarve 1939/40. a.
5. Algatatud küsimused.

Koosolekud.

Koja esindajad on käesoleva aasta jaanuari-, veebruari- ja märtsikuu jooksul kõnelnud 82 koosolekul. Koosolekutest on 48 peetud Tallinnas, 34 provintsis. Koosolekutest on osa võtnud ca 7000 töolist.

Töölisvanemate koosolekud.

Tööliskoja Tartu esinduse korraldusel toimus 15. märtsil s. a. Tartu töölisvanemate, Tööliskoja valijameeste ja kutseühingute esindajate ühine koosolek, millest osa võttis üle 40 inimese. Tööliskoja esimees J. Kurvits esitas aruande Tööliskoja tegevusest ja Tööliskoja sotsiaalpoliitilise toimikonna liige A. Offenbach kõneles tööaja küsimusest. Võeti vastu resolutsioon, milles avaldati protesti muuta 8-tunnilise tööpäeva seadust tööpäeva pikendamise suunas. Koosolek oli seisukohal, et Eesti tööliskonnalt ei tohi võtta või halvendada neid vähesi sotsiaalseadusi, mis tema on oma pika võitlusega saavutanud. Riigivõimu mureks peab olema praegusel ratsionaliseerimise ajal tööaja lühendamise tööpuduse ärahoidmiseks, mitte aga selle pikendamine.

Tallinnas toimus 23. märtsil Tööliskoja korraldusel selgituskoosolek Tallinna uutete töölisvanematele, s. o. neile, kes viimase aasta jooksul on töölisvanemate perre juure tulnud. Koosolekul kõnelesid koja peasekretär L. Metslang töölisvanemate tegevusülesannetest ja koja nõunik A. Renning töölisvanemate seaduslikest õigustest.

Elavatel läbirääkimistel käsitleti küsimusi, mis ühel või teisel töölisvanemal tegelikus elus on ette tulnud seaduse käsitamise ja teiste töölisvanemate kogemuste kohaselt.

Kutseühingute esindajate nõupidamine.

27. märtsil toimus Tööliskojas üleriikliku ulatusega ja Tallinna kutseühingute nõupidamine. Peasekretär L. Metslang andis informatsiooni koja viimaseaegsest tegevusest. Elavaid mõttevahetusi tekitas sotsiaalseaduseandluse küsimus. Üksmeelselt vastuvõetud otsustes märgitakse, et Tööliskoda ja kõik töölisorganisatsioonid peavad jatkama pingutusi praegu kehtivate sotsiaalseaduste kaitseks ja täielikuks ellurakendamiseks. Arvesse võttes ratsionaliseerimise arengut Eestis ja rahvusvahelise sotsiaalseaduseandluse tendentsi on nõupidamine seisukohal, et ka Eesti sotsiaalseaduseandlus peab minema 40-tun-

nilise töönädala suumas. Tuleb samme astuda selleks, et sotsiaalseadusandluse küsimused leiaksid täieliku valgustuse ajakirjanduse veergudel.

Tööliskoja nõunik A. Renning refereeris Töötülide laendamise seaduse muutmise küsimusest. Nõupidamine võttis selles asjas vastu järgmise üksmeelse otsuse:

„Üleriikliku ulatusega ja Tallinna kutseühingute nõupidamine 27. märtsil 1939. a. konstateerib, et viimaseaegsed kogemused töötülide laendamise alal annavad uue kinnituse kutseühingute ja töölisanemate seisukohtadele, kes on alati nõudnud palgavõitluse vabadust ja kutseühingute õiguste tunnustamist töötülide juhtimisel. Praegu kehtiv Töötülide laendamise seadus on takistuseks mitte ainult reaalpalkade ulatuslikule tõstmisele, vaid ka palgaolude ületööstusharuli- sele ühtlustamisele.

Kutseühingud leiavad endiselt, et seadust tuleks muuta vastavalt Tööliskoja poolt 1937. a. algul esitatud kavale ning et kõigepealt

tuleb astuda samme seaduse parandamiseks nendes osades, millede muutmiseks on olemas praktilisi väljavaateid. Neil kaalutlusil peab nõupidamine vajalikuks Töötülide laendamise seaduse muutmise alal: endiste ettepanekute uuesti esitamist kutseühingute esindus- õiguse asjus töötüldes ja sundotsuse ületöö- harulise laiendamise võimaluse kohta; ületöö- harulise töötüli algatamise võimalust kutse- ühingutel ja tööliste üldkogudel; võimaluse loomist komisjoni kasutamiseks vahekohtuna poolte sellekohase kokkuleppe piirides; strei- gikeelu aja lühendamist kahe nädala peale, kaasa arvatud aeg protestide esitamiseni ja otsuse kinnitamiseni sotsiaalministri poolt; sanktsioonide kõvendamist kollektiivlepingu jõudu omava kokkuleppe või komisjoni sund- otsuse rikkumise puhul tööandja poolt; sea- duse ulatuse laiendamist riigielarvest sõltu- vate käitiste peale; töötüli alustamise või- maldamist töölisanemate või töölisanema poolt ka käitise tööliste seas korraldatud ankeedi põhjal.“

Käitiste elu

Tallinnas

Töölisanemate valimisi.

Uusi tööliste esindusi käitistes, kus neid seni ei olnud:

1) „Rammul'i“ raadiotööstuses, Narva mnt. 10. Tööliste arv 41. Valimised olid 18. märtsil s. a. Töölisanemaks valiti Eigo, Elmar ja asetäitjaks Mägi, Albert.

2) „J. Haitov'i“ plekksepatööstuses, Pääsukese tän. 3. Tööliste arv 28. Valimised toimusid 22. ja 25. märtsil s. a. Töölisanemaks valiti Niilus, Maks, asetäitjaks Peek, Artur.

3) „ETK karbitehas“, Narva mnt. 27. Tööliste arv 62. Valimised olid 25. märtsil. Töölisanemaks valiti Pedak, Elmar, asetäitjaks Kirsimaa, Martha.

4) „Tallinna liimi- ja kunstväetisetehas“, Kadaka tee 8. Tööliste arv 51. Valimised olid 21. märtsil s. a. Töölisanemaks valiti Tamm, Rudolf, asetäitjaks Poston, Jüri.

5) „Avas'i“ jalanõudetööstus, Narva mnt. 15. Tööliste arv 35. Valimised olid 24. märtsil s. a. Töölisanemaks valiti Lutsoja, Karl, asetäitjaks Pöder, Johannes.

6) Tallinna Teedeministeriumi Õhusõidu osakond, Tallinna Ülemiste lennujaama ehitus. Tööliste arv 103. Valimised olid 2. ja 7. märtsil s. a. Valida tuli 3-liikmeline töölisanemate töölisanemate liikmeteks valiti Urviste, Vello, Hohmuth, Aleksander ja Lep- perk, Voldemar, asetäitjaks Rammu, Anton, Veidenbaum, Ado ja Veetõusme, Rudolf.

Poleeli on valimised:

1) „Vega“ kaalutööstuses, 2) Lihaekspordi konservitööstuses Koplil.

Töölisanemate ja töölisanemate ümber- valimised toimusid järgmises käitises:

1) Raudtee uus depoo. Tööliste arv 315. Valimised olid 9. ja 13. märtsil s. a. Valida tuli 3-liikmeline töölisanemate töölisanemate liikmeiks valiti Hansmann, Voldemar, Uhl- berg, Jüri ja Kraan, Hans, asetäitjaks Ruus- maa, A., Tohver ja Kallau, V.

2) A/s. „O. Kilgas'e trikotööstus“, Soo tän. Tööliste arv 626. Valida tuli 5-liikmeline töö- lisanemate töölisanemate liikmeiks valiti Mälg, Magnus, Ausmees, Anette, Ruus, Oskar, Scheigo, Olga ja Johanson, Linda, asetäitjaks Vaader, Ali- de, Ostra-Järvi, Aurora, Mardiste, Johannes, Lukin, Voldemar ja Mitlov, Olga.

3) Riigimetsatööstus, Tallinna lauatahas, Küti tänavas. Tööliste arv 137. Valida tuli 3-liikmeline töölisanemate töölisanemate liikmeiks valiti Kurg, Martin, Vimpson, Nikolai ja Lang, Voldemar, asetäitjaks Hannok, A., Saat- mann, O. ja Kiisa.

4) „Estotrikoo“, Kopli tän. 20. Tööliste arv 29. Valimised olid 22. märtsil s. a. Töö- lisanemate töölisanemate liikmeiks valiti Joost, Susanne, asetäit- jaks Lupant, Ella.

5) „Kudur“, Veerenni 29. Tööliste arv 81. Valimised olid 17. märtsil s. a. Töölisanemate töölisanemate liikmeiks valiti Lepisto, Hermann, asetäitjaks Teder, Leontine.

6) „Massoprodukt“, Tartu mnt. Tööliste arv 58. Valimised olid 24. märtsil s. a. Töö- lisanemate töölisanemate liikmeiks valiti Kaasik, Jaan, asetäitjaks Muidik, Hugo.

6) „Transiit“, Narva mnt. 15. Tööliste arv 83. Töölisvanemaks valiti Laasi, Harald, asetäitjaks Nürmeta, Nikolai.

7) Riigitrukikoda, Niine tän. 11. Tööliste arv 196. Valimised olid 27. ja 30. märtsil s. a. Valida tuli 3-liikmeline töölisnõukogu. Töölisnõukogu liikmeiks valiti Kurvits, Johannes, Saarna, Ilmar ja Koit, Karl, asetäitjaks Kulbas, Voldemar, Luik, Oskar, ja Liivo, Elmar.

A.-s. F. Krulli

tööliste üldkogu koosolekust 9. märtsil s. a. võttis osa 326 töölisl.

Aruande töölisnõukogu tegevusest esitas J. Roopberg, millest selgus, et käitis on lähemateks kuudeks tööga kindlustatud ja massilisi vallandamisi oodata ei ole. On olnud palgakõrgendamise nõudmisi mõnes osakonnas, kuid palku on tõstetud ainult üksikute töolistel. Nõukogu abiesimees E. Kaurer esitas ülevaate kutseühingulisest organiseerimisest, juhtides tähelepanu sellele, et vaatamata eelmise üldkoosoleku otsusele, pole tööliskond siiski küllaldast tähelepanu pööranud organiseerimisele, vaid on teistest käitistest maha jäänud, sest näit. a.-s. „Ilmarises“ pole ainult neli töölisl veel kutseühingu liikmed. Aruandja soovitas kõigile töölisile võimalikult kiiresti astuda Tall. Metallitöölise Ametiühisuse liikmeks.

Töötaja seaduse muutmise kavatsuse suhtes tööpäeva pikendamise suunas asus üldkoosolek kategooriliselt eitavale seisukohale. Leiti, et 8-t. tööpäeva kaitse peaks karmilt käsile võetama, parandades järelevalveasutuste tegevust ja karistades karmimalt nii töoandjat kui ka töölisl 8-tunnilise tööpäeva seaduse rikkumise eest, kui töötatakse ilma 50% lisatasuta. Vastavasisuline resolutsioon võeti koosoleku poolt ühel häälel vastu ja otsustati resolutsioonist ärakirjad saata Vabariigi Presidendile ning asutustele.

Teiseks tähtsamaks päevakorrapunktiks oli põhipalga küsimus. Mitmes töökojas käitises on tükitöö hindu järk-järgult kärbitud nii, et tööline kuidagi tükitööga välja ei tule. Ja kuna töölisele on kindlustatud põhipalk, siis kujuneb tükitööst päevatöö — tööline saab päevapalga, kuid tööd teeb tükitöö tempoga. Võeti vastu otsus, et arvestades töö suuremat intensiivsust tükitöö korral peab töölisele olema kindlustatud vähimalt 25% lisatasu juhul, kui ta tükitööga välja ei tule. Lisatasu 25% arvestatakse põhipalga järgi.

A/s. Balti Puuvillavabriku

tööliste üldkoosolek toimus 19. märtsil s. a. kino „Arssi“ ruumes. Aruandega töölisnõukogu tegevusest esimes V. A. d. o. Koosolek, aruande ära kuulanud, võttis vastu järgmised otsused: käitise juhatase teguviisi palgade alandamise suhtes tuleb hulkka mõista, kuna ministritevahelisel kokkuleppel on lubatud ratsionaliseerimise kasude arvel hindu alandada ja töölise palku tõsta, eriti kuna elukallidus ei näita alanemist, vaid isegi tõusu; tuleb liikvideerida palgade alandamise küsimus ja hakata täitma palgaredeli linki. Pealle-

selle nõuti palgalise puhke- ja võimaldamist endiste aastate eeskujul jaanipäevaga järjeklikku olevail tööpäevil, mitmesuguste väärnähutuste kõrvaldamist käitises jne.

Käitise töölise palgade küsimuse t refereris V. A. d. o. Referaadi järele võeti ühel häälel vastu järgmine resolutsioon: Koosolek leiab, et töölise palgad on kaugel allpool sellest, mis on hädavajaline inimväärse eluks ja mida võimaldab käitise kandevõime. Kuna rahvamajanduse olukord on tunnustatud rahuldavaks, peab ka töölisile võimaldatama osasaamist majandusliku tõusu kasude t nende ostujõu tõstmise kaudu. Tööliskond ei saa õigeks nõuda, kui majanduslik tõu väljendub küll palgade tõus, kuid teiselt poolt ka hindade, üüride ja tööpinge tõus. Seepärast otsustab üldkogu koosolek nõuda kõikide 15. märtsil 1939. a. kehtivate palganormide tõstmist 15% võrra ja selle nõudmise läbiviimiseks alustada töötüli.

Mitmesuguste küsimuste all nõuti: patentkivi töölisele maksetava preemia sissekandmist palgarauamatu se ja nende põhipalga tõstmist, palgalise puhkeaja pikendamist, meetrisüsteemi tarvitusele võtmist, 8-t. tööpäeva kaitset jne.

ETK tubakatehaste

tööliste üldkoosolek peeti 17. märtsil s. a. Aruande töölisnõukogu tegevusest esitas nõukogu esimees A. Selks, millest selgus, et nõukogu on esinenud käitise juhatase es nõudega tösta osa töölise palku. Palgade tõstmiseks on väljavaated olemas. Koosolekul kõneles Tööliskoja peasekretär Lui Metslang tööliskonna päevaküsimusist. Võeti vastu otsused, milles nõuti Tallinna Rahvamaja kiiret vallmisehitamist, vanaduse, töövõimetuse, leskede ja vaestelaste kindlustamise seaduse kiiret kehtimapanekut, palgalise puhkeaja pikendamist 12 tööpäevale ja puhkeaja tasu arutamist 3 kuu jooksul teenitud töötasu alusel, vastavalt Tööliskoja seisukohtadele. Koosolek avaldas protesti kavatsuste vastu muuta 8-tunnilise tööpäeva seadust tööpäeva pikendamise suunas. Eesti tööliskonnalt ei tohi ära võtta või halvendada neid väheseid sotsiaalseadusi, mis ta on saavutanud oma pika võitlusega. Riigivõimu mureks peab olema praegusel ratsionaliseerimise ajal töötaja lühendamise tööpuuduse ärahoidmiseks, mitte aga pikendamine.

A/S. „Ilmarise“

tööliste üldkogu koosolek peeti 17. märtsil Börsi saalis. Koosolekul kõnelesid Tööliskoja peasekretär Lui Metslang tööliskonna päevaküsimusist ja Tööliskoja sotsiaalpoliitilise toimikonna liige Alfred Offenbach organiseerimisest. Kuulati ära töölisnõukogu aruanne. Võeti vastu otsused, milles tunnustati vajalikeks 8-tunnilise tööpäeva kaitse täieline püsijäämine, vanaduse-invalidsuse vastu kindlustamise kiire läbiviimine, palgalise puhkeaja seaduse parandamine, Tallinna Rahvamaja väljaehitamine ja vastava sihtasutuse üleandmine töölise kätte. Võeti vastu ka resolutsioon, mille kohaselt

A/S. „Ilmarise“ metallitehase töölised astuvad Tallinna Metallitöölise Ametiühisuse liikmeks ja koosolek teeb töölisnõukogu liikmeile ülesandeks teostada sellekohast organiseerimistööd ja pida kontakti liikmete ja ühingu vahel. Koosolek tunnistas, et tööttervishoiu määruste teostamine käitises on puudulik ja leidis, et tööinspektatsioon peab sellele juhtima rohkem tähelepanu.

A/s. C. Siegel

metallikäitise töölise üldkoosolek toimus 10. märtsil s. a.

Aruandest, millega esines töölisvanem R. Karulaas, selgus, et möödunud tegevusaastal käitis on töötanud rahuldava kasuga. Töölise palgu on möödunud aastal tõstetud 3—15%. Käitise tööolud on rahuldavad ka eelolevaks hooajaks. Koosolek teeb töölisvanemale ülesandeks astuda samme käitise juhatuse ees, et alates 1. aprillist s. a. tõstetaks töölise palgu vastavalt elukalliduse tõusule ja töölise töövõimele.

Kuna käitise juhatuse poolt oli töölisele puhkusele minemise ajaks määratud ajavahe-mäik 15. märtsist kuni 30. aprillini, nõudis koosolek puhkuse andmist töölisele suvel. Ühtlasi mõisteti üksmeelselt hukka kavatsus muuta 8-t. tööpäeva.

Lõpuks esitas töölisvanem Karulaas, kes on ka Tööliskoja liige, ülevaate koja tegevusest. Selle ära kuulnud, kiitis koosolek koja tegevuse heaks ja avaldas soovi, et koda jätkaks oma tegevust ka edaspidi samasuguselt, nagu see on toimunud seni.

E. T. K. naelatehase

töölise üldkoosolek toimus 9. märtsil s. a.

Koosolek võttis vastu järgmised resolutsioonid: 1) Koosolek peab vajaliseks nõuda Tööliskoja kaudu palgalise puhkeaja seaduse muutmist selles mõttes, et palgalise puhkuse kestvus oleks 9 päeva, kusjuures puhkuse tasu oleks arvestatud 3 kuu keskmise teenistuse alusel.

2) Koosolek mõistab hukka 8-t. tööpäeva muutmise kavatsuse. Koosolek leiab selle olevat tagasimineku Eesti sotsiaalpoliitikas ja teeb Tööliskojale ülesandeks esineda selle vastu protestiga.

„Põhja Poolitööstuse“

käitise töölise üldkoosolek peeti 26. märtsil.

Tähtsaimaks päevakorrapunktiks oli palgaküsimus. Koosolek püstitas siin järgmised nõudmised: a) naistöölisele minimaaltunnitasuks 20 senti ja meestöölisele 30 snt. tunnis, b) lihttöölisele, kes töötavad oskustöö aladel, minimaaltunnipalgaks 45 snt. tunnis, c) töötada välja üksikasjaline tükitööhinnakiri, mille põhjal oleks võimalus teenida vähimalt 50% rohkem punkt a. ettenähtud minimaalteenistusest.

Nende nõudmiste läbiviimiseks otsustati tarbe korral alustada töötüli.

Käitises valiti hiljuti töölisnõukogu koosseisus: J. Einroos, R. Pihkva ja A. Nigulis.

Linna tramm

käitise töölise teistkordne koosolek peeti 22. märtsil k. a. Läti klubi ruumes. Käitises töötavast 440 töolisest võttis koosolekust osa 135 töolist.

Koosoleku juhatajaks valiti S. Hein, protokollijaks Aitoo.

Töölisnõukogu aruandega esines nõukogu liige A. Arusaare. Möödunud aastal üldise palgakõrgenduse küsimust ei ole nõukogu saanud käsitleda, sest ükskord kokkukutsutud üldkoosolek jäi vähese osavõtjate arvu pärast pidamata. Käitise juhataja poolt on teostatud osale töölisele personaalne palgakõrgendus. Töölisnõukogul ei antud selles kaasaraakimise võimalust, isegi ei näidatud palgakõrgendust saajate nimestikku enne selle kinnitamist linnavalitsuse poolt. Konduktoritele pileti müügist makstava preemia kõrgenduse ettepanek $\frac{1}{2}\%$ — 1% -ni jäeti tagajärjeta. Osale töölisele maksuta sõiduõiguste piiramise kohta on käitise juhataja annud „ausõna, et kahe kuu pärast, kui S.-Karja-Kopli omnibusel liinl pannakse liikvele rohkem sõidukeid, õiguse kärpimised kaotatakse“. Töötervishoiu ja tööõnnetuse vältimise määrused on leidnud osalist teostamist Kopli deposs.

Linnavalitsus on möödunud aastal teinud heateo, andes töölise lastele à Kr. 1, seega tramm nõukogule kogusummas Kr. 101 lastejõulupuu korraldamiseks. Nõukogu andis selle summa Tänavraudteelaste Ühingu juhatusele ühise jõulupuu korraldamiseks.

Koosolekule esitati ja võeti ühel häälel vastu ettepanek, milles protesteeritakse igasuguste kavatsuste vastu 8-tunnilise tööaja seaduse muutmiseks.

Erikogude moodustamise küsimuse kohta, peale mõninga selgitava sõnavõtu, otsustati: moodustada kaks erikogu. Ühte erikogusse kuuluksid trammija omnibuseliinide juhid, konduktorid ja väljasaatjad, teise töökodade, liini- ja alajaamatöölised vastavate palgalehtedes olevate nimestike järgi.

Vastava otsuse vastuvõtmisega jäid üldkoosoleku päevakorrast ära töölisnõukogu kandidaatide ülesseadmine ja valimise korraldava komisjoni valimised. Need küsimused lähevad erikogude koosolekute otsustada, missugused koosolekud on kavatsus pidada märtsikuu lõpul.

A/s. „Laferme“

töölise üldkoosolek peeti 14. märtsil käitise ruumes, millest võttis osa 168 töolist.

Koosolek võttis ühel häälel vastu järgmised resolutsioonid:

1) Koosolek on kategooriliselt 8-t. tööpäeva kaotamise vastu, kuna 8-t. tööpäeva kaotamine võiks suurendada tööpuudust ja halvendada töölise olukorda.

2) Koosolek peab vajaliseks töölise vandanuse vastu kindlustamise seaduse peatset elluviimist.

3) Koosolek leiab, et korterite üürid on Tallinnas liig kõrged. Töolisest koosnevatele korteriühingutele peaks riik võimaldama protsendita laenu ühiselumajade ehitamiseks.

Linna aurupesumaja

töölised esitasid linnavalitsusele palve, milles juhitakse tähelepanu erilisele olukorrale, millesse on asetatud tähendatud käitise töölised. Mõni aasta tagasi kuulusid kõik töö-

lised linnateenijate koosseisu. Hiljem aga muudeti teenistusleping ja kõik töölisel arvati koosseisust välja. Nüüd on nad arvatud jälle linnateenijatega ühisel alusel pensioniseaduse alla ja nad käisid kõik ka raekojas vannet andmas. Teenistusvanuse tasu ja lasteabiraha maksetakse neile aga endiselt linnatöölise, mitte aga -teenijate, normide alusel. Töölised oma palves esitavad ettepaneku arvata nad linnateenijajaks kõigi õigustega.

Tartus

Estico

kummivabriku, Tartus, töölise üldkoosolek peeti 19. märtsil töölisnõukogu esimehe Helde juhatusel. Kuuldi ära töölisnõukogu aruande ja Tööliskoja peasekretäri L. Metslangi referaati tööliskonna päevaküsimust.

Vastuvõetud otsuseis nõuti tööaja seaduse säilitamist, vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustamise seaduse kiiret elluviimist ja puhkeaja seaduse parandamist. Seati üles ka kandidaadid uteks töölisnõukogu valimisteks.

Viljandis

Viljandi linnavalitsuse ehitustööstuslikust käitises.

Teatavasti esitasid endised töölisnõukogu liikmed E. Heinlaid ja J. Viirak kohtule nõudmise linnavalitsuse vastu saamata palga pärast Kr. 861,16 peale. Esimest korda oli asi arutusel 10. veebr. s. a., mil see jäi pooleli seepärast, et tööandja volinik lubas töölisnõukogu nõude ümberlükkamiseks andmeid muretseda. Teist korda arutati asja 15. märtsil s. a., kus tööandja volinik, vandeadv. August oli küll andmeid muretsenud, kuid need osutusid jälle puudlikeks. Siis palus August asja jälle pooleli jätta, et üles anda paar tunnistajat, kes teaksid tõendada, et töölisnõukogu liikmed lahkusid omal soovil töölt. Jälle jäi asi pooleli. Kuigi on ilmselt selge, et kõik olukorrad räägivad nõukogu liikmete kasuks, tahab tööandja volinik meelega protsessi käiku venitada.

Töölisvanem A. Hunt käis linnapea jutul ja nõudis selgitust, et miks linnavalitsus on soodustanud esimeses järjekorras nende töölise tölevõtmist, kes maal on oma varanduse realiseerinud ja siis linna kolinud, kuna vanad linnaelanikud on jäetud tagaplaanile. Samuti esines ta ka protestiga selle pärast, et linnavalitsus on eesõigustanud ühe võõrrahvuse töölise esimeses järjekorras tööd saama, kuna põlised linnatöölised peavad samal ajal töötä olema. Linnapea seletas, et need olevat vist „sõnakuulelikumad“ ja tublimad töölised.

Viljandi kutseühingute tegelaste ja töölisvanemate koosolek.

12. märtsil s. a. korraldati Viljandi töölisühingu ruumes töölisvanemate ja kutseühingute tegelaste koosolek, kus esines kõnega Tööliskoja ühistegevusinstruktor H. Isküll teemal: „Töölise ühistegevus“. Koos oli umbes 60 inimest. Ühtlasi tutvustas H. Isküll koosolijaid korteriühingu põhimõtetega. Koosolek võttis vastu resolutsiooni, milles rõhutati, et tuleb välja astuda 8-tunnilise tööpäeva kaitseks, tunnistada vajalikeks töölisvanemate kaitseks seaduste muutmine, leiti tarviline olevat,

et kutseühingute ümberkorraldamine toimuks kiire korras. Samuti peeti vajalikeks tööpuuduse vastu võitlemise seaduse elluviimine ja tööliskorteri ehitamine riigi- ja omavalitsuse kulul jne.

Pärast kõnet peeti samas kohaliku Töölisühingu ehitustöölise sektiooni aastaüldkoosolek, kus arutati ühingu siseellu puutuvaid küsimusi.

Uude juhatusse valiti: Rohtla, Koitla, Robas, Muni ja Malin. Uuel juhatusel seisab ees suur töö organiseerimise alal, sest Viljandis on ligi 600 ehitustöölise, kuid organiseeritud on kõigest umbes 70—80. Sektioonil oleks soovitatav edu organiseerimise alal siis, kui juhatus määraks igasse käitisesse usaldusmehed, nagu see on viisiks mujal. Usaldusmeeste võrk aitaks kaasa uute liikmete värbamisele ja selgitustööle.

Segane olukord a.-s. Viljandi linavabrikus.

A.-s. Viljandi linavabrikus on tööliskonna asutuste ellukutsumise ja kutseühingulise organiseerimise alal valitsemas äärmiselt segane olukord. Kui läinud aastal korda läks ellu kutsuda töölisnõukogu ja moodustada ka tekstiiltöölise ühingu osakond, siis tänävi on jälle kõik nagu ära pühitud. Töölisnõukogust saadi lahti väga lihtsalt — jäeti käitis seisma üheks kuuks ja 11 päevaks. Pärast seisakut võeti tööle küll ka suurem osa töölisnõukogu liikmeid — välja jäeti vaid paar „energilisemat“. Praegu kestab küll väljajäänud nõukogu liikmete poolt alustatud protsess, kuid kes tööle said, need on nii õnnelikud, et ei taha end enam segada protsessi asjadesse, vaid ootavad kunni protsessi võidavad need, kes käitisesst välja jäid. Siis muudugi loevad tööle saanud liikmed end ka nagu „õigustatud“ olevat õigust pärida, kuid ei kaata aidata nad ei taha. Säärane olukord oleneb mõeldavasti käitise juhatusel mõjutusest. See töölisomavalitsuse kurbloolus on kestnud Viljandi linavabrikus juba üle 20 aasta. Töölised, kes on teinud julget katset end maksma panna, on lennanud käitise ukse taha. Palk on käitises üks madalamaid terves Eestis, ainult möödunud aastal suure pingutuse tõttu õnnestus umbes 4½% juure saada, kuid seejärele kaotas ka osa töölise oma koha. Kohaliku kutseühingu, samuti ka kutseühingud väljastpoolt, on katsunud käitise tööliskonnale abiks olla, kuid tihti on see abi kibedusega töölise poolt tagasi lükatud — just tagakiusamise kartusel. Töölised loodavad ja soovivad, et riigivõim vahele astuks ja muudaks tööliskonna asutuste seadust nii, et see oleks sunduslikult kehtiv. Siis ei saaks tööandja seda nii kerge käega rikkuda. Seni aga kui riigivõim on erapooletu jääb vist ka praegune olukord püsima, eriti just saarastes käitistes.

Vabrikutöölise.

Töölisvanema valimine a/s. Viljandi mehaanikatöökodas.

A/s. Viljandi mehaanikatöökoda (Ungern-Sternbergi) on üks suuremaid käitise Viljandis, kus töötab praegu 56 töölise. Töökoda peaaktsionäriks on end. Viljandi mõisa parun. Ehkki käitis on juba 6—7 aastat vana, puudus seal siiani töölisvanem. Käitises on palgad odavad ega vasta praeguse aja

nõuetele, pealeselle jätab käitis soovida sisekorra, tööõnnetuste vältimise ja tööaja alal. Kuna tööliste nõudele seisukorra parandamiseks tööandja vastu ei tulnud, siis korraldati töölisvanema valimised. 80% töölistest esitas 8. jsk. tööinspektorile nõude, et kokku kutsutaks üldkogu koosolek töölisvanema valimiseks.

21. märtsil s. a. toimus tööinspektori korraldusel tööliste üldkogu koosolek. Koosolekust võttis osa 52 töölist.

Koosolekut juhatas O. Kukk, protokollis K. Näripää. Töölisvanema kandidaatideks seati üles: H. Zernant, E. Mirka, K. Näripää, A. Heli, J. Juul ja J. Allik. Valimiskomisjon valiti 4-liikmeline. Valimine pidi toimuma 29. märtsil. Tööliised loodavad olukorra parandamist, sest mitmel isikul on saada mitme aasta eest ületunnitasu. Samuti puudub sisekorramäärus. Eriti kuupalgalisel teeval sageli palgaraamatus sissekantud 8-tunnilise tööpäeva asemel 10 tundi tööd. Ainult 2 aastat on käitis kuulunud täieliselt haigekassa alla — varem ainult osaliselt —, seepärast tuli tööandjal maksa 250 krooni seaduse mittetäitmise pärast. Olgugi et tööandja püüdis vastu seista tööliste aktsioonile töölisvanema valimise algatamisel, ebaõnnestus see täieliselt. Tööliste algatuse heaks kordaminekuks andis vastavaid juhtnõure kohalik Tööliskoja usaldusmees Eug. Heinalaid. Praegu on ka eeltööd käimas Tööliskoja usaldusmehe korraldusel, selleks, et need ellu kutsutaks ka teistes käitistes, kus puuduvad töölisvanema asutused.

Kaevandustes

A.-s. Esimese Eesti Põlevkivitööstuse Kohtla-Järve

erikogu teiskordne koosolek peeti 19. märtsil. Koosolekust võttis osa 550 töölist.

Erikogu, käsitledes praegusi palgaolusid käitises, leidis, et mehhaniseerimisega on viidud palgad alla umbes 1 krooni võrra päevas, sellele on kaasa aidanud ka lõhkeainete hinnatõus. Samuti ei vasta õlivabrikute madalad tunnitasud sealsetes rasketes, ebatervislikes oludes töötades praegusele elukallidusele. Palgaolusid tuleb parandada järgmistel määradel: kõigile tunnitöölisele tuleb lisada juure 4 snt. tunnis ja võtta tunnitasu alamääraks 28 senti; õlivabrikutöölisele alamääraks 28 snt. + 2 snt. kaitsevarustusraha; naistööliste tunnipalga alamääraks 26 senti, tõstevärgil ja laadimisplatvormidel töötavatele naistele aga 28 senti; kõiki tükitööhindu tõsta 15%. Pealeselle tõsta oma töömistadega töötavatele tööliste palka 5 senti võrra tunnis riistade kulu ja korrashoiu arvel.

Nende nõudmistele läbiviimiseks otsustati tarbe korral alustada töötüli.

Pealeselle võttis koosolek vastu otsused, milledes nõuti: 8-t. tööpäeva allesjätmist, uue haiguskindlustusseaduse kehtimahakkamisel kaevandustöölise ringkonna haigekassa asutamist, samuti haigekassadele õiguse jätmist avada oma apteeke ja raviasutusi. Töölisnõukogule tehti ülesandeks, kuna kohtla peal on korterikriis väga terav ja tööliised peavad 10 ning rohkem kilomeetri tagant töö käima, astuda samme, et saaks suuremal määral ehitatud töölis kortereid ja et tööliste saaks

võimalikuks asutada oma kodu ehituslaenu ja ehituskrauntide saamise abil.

Edasi nõudis erikogu allmaa paremat esmaabi korraldamist, õigust töölisnõukogu liikmetele saata tööinspektorit tema kontrollkäigul, olemasolevate korterite õiglasemat jaotamist ja mõningate muude väärnõuete kõrvaldamist käitises.

Samal päeval peeti ka Kukruse erikogu koosolek, kus palkade, töötüli alustamise jne. kohta võeti vastu üldiselt samad otsused mis Kohtla-Järve erikogu koosolekulgi.

Ubja kaevanduses töötüli.

26. märtsil s. a. peeti Ubjas kaevanduse tööliste üldkogu koosolek. Koosolekust võttis osa 179 töölist, üldse töötab kaevanduses 325 töölist. Seega koosolek oli otsusevõimeline.

Koosolekut juhatas Al. Kava, protokollis Joh. Peil. Protokollikinnitajateks valiti Allmägi, Nikonov ja F. Aas.

Kanti ette töölisnõukogu aruanne. Nagu sellest nähtub, on kaevanduste juhatus rahuldandud nõudmist rongi etteandmiseks kaevandustöölisele. Käitise juhatus teadaandis kohaselt pole 1939. a. ette nähtud suuremaid vallandamisi ega tööliste juurevõtmist. Halb olukord on haigekassa alal, kuna arstlik personal on väike 1000 inimese kohta. Kaebused on palkade alal. Ubja palgad on madalamad kui kusagil mujal kaevandustes. Keskmiseks palgaks on päevas 3,5 krooni (tükitöö alusel), Kohtla-Järvel näiteks on see üle 5 krooni. Olukorra parandamiseks on peetud kontakti teiste käitiste nõukogudega, asutati Ubja kaevandustöölise ühingu osakond jne.

Tehti ettepanek, et Ubja kaevanduse tööliste palku tuleks tõsta 30% võrra. Selleks tuleb alustada töötüli. Töötüli poolt oli 177 töölist, vastu 2.

Järgnes Tööliskoja esindaja A. Offenbachi referaat töölisvanema päevaküsimustest. Ettekanne leidis sooja poolehoidu ja koosolek tegi tulevasele töölisnõukogule ülesandeks talitada referendi näidete kohaselt.

Seati üles töölisvanemate nõukogu kandidaate, kelledeks osutusid E. Rappur, K. Pikk, A. Avast, Joh. Peil, A. Kava ja N. Pleksep. Samad isikud valiti ka valimiskomisjoni.

Läbiraakimistel puudutati valulisi küsimusi. Kaevanduste juhatus laseb töölisi aastate viisi töötada ainult ühes tööaugus. See pole õiglane ja kisub palka alla. Tuleks vahetada iga kahe kuu tagant töökohta, siis oleks teenistus õiglasem. Kui praegu tahad töökohta vahetada, siis jää haigeks. Haigekassa on siis selleks lüpsilehmaks, mis võimaldab pärast uue tööaugu saamise. Koosolek võttis vastu selle nõudmise. Samuti puudutati ka muid nõudmisi.

Hobusemägi on valgustamata ja seal võib kergesti pimedal ajal jalad murda. Pime on ka meljas stoll. Vagonette tuleb lükata üle 100 meetri kaugusele, kuid preemiaid ei makseta.

Päevatöölisi tuleks lasta tööle kella 6-ks, nagu teisigi, praegu on see kell ½8. Ometigi selleks korralduseks ei peaks olema vastu-seisu.

Puuduvad riiehooldmise ja pesemise ruumid stollides. Tööliised peavad oma hilbud

viima kaasa, kuna muidu rotid pistavad need nahka. Mine siis mustana ja porisena ning higisena välja õhu kätte — see on kõik haisutekitav.

Tuleb luua kindel kord tööaja suhtes. Kui- gi käitise juhatus on sel alal vastutulelik, ometi- gi on siin korra puudusel väärnähteid. Min- nakse varem jne. — see rikub tööaja mõistet ja on ka tervisele kahjulik. Selleks vaja täie- lik kontroll sisse seada.

Tuleb nõuda igalt prügivagonetilt 45 senti, samuti tasuda tunni- või tükkitöö alusel lage- de paranduse eest. Praegu peavad kaevurid seda tegema omast ajast ja omal arvel. Aru- saadav, et halbades käikudes tööline ei teeni seetõttu midagi — meister aga kaebab: linna- mees ei teeni midagi, tuleb uus mees võtta. Kuidas sa alalise puhastamisega ja paranda- misega midagi teenid?

Lõpuks asutati kollektiiv „Tööliskoja Tea- taja“ tellimiseks. Juhataja tänas koosolekut ja referenti tehtud töö eest, lõpetades koos- oleku.

Narvas

Narva Kalevivabrikust

14. märtsil peeti Narva Kalevivabriku töö- liste üldkogu koosolek, millest osavõtt kujunes elavaks. Kvoorum oli koos. Koos- olek oli kokku kutsutud ühenduses käitise ju- hatuse kavatsusega telgede arvu suurendami- seks 1 töölise kohta, samuti ka kavatsesud palgakõrgenduse nõudmise arutamiseks.

Tööliskoja sotsiaalpoliitilise toimkonna lii- ge Alfred Off en b a c h kandis ette referaa- di eesti ja vene keeles tekstiiltöölise organi- seerimise tähtsusest, milline leidis heakskiitu tööliskonna poolt.

Töölisnõukogu liige U u k kandis ette eel- mise üldkoosoleku protokoll, millise koosolek kinnitas. Täiendavalt valiti sama protokoll põhjal kolmandaks revisjonikomisjoni liik- meks Pöldhein.

Töölisnõukogu küsis koosoleku arvamist töölisnõukogu pärast oleva rahvamaja inven- taari rentimise kohta Noorte Meeste Krist- likule Ühingule, kuna senine leping kehtis 5 aastat ja lõppes 1938. aasta lõpul. Rendihin- naks oli 100 krooni, mida makseti töölisnõu- kogu raamatukogu heaks. Töölisnõukogu tahtis kuulda koosoleku arvamist, mida teha nüüd selle varaga, kas hakata seda ise kasu- tama või rentida vana del tingimustel uuesti ühingule? Koosolekul avaldati arvamist, et võib-olla saab seda rentida kallima hinnaga eest. Pealegi koosolek ei saa seisukohta võtta, kuna on teadmata ühingu nõusolek rentimise koh- ta. Seetõttu rentimise otsust ei tehtud, see jäeti selgitada töölisnõukogu ja ühingu vahel läbirääkimiste teel, kusjuures rentimise otsustamine tuleks arutusele järgmise üld- koosolekul.

Järgnes palgaküsimus. Siin töölisnõukogu esines seletusega, et töölikond ei ole rahul seniste normidega, ja palus avaldada seis- koha selles asjas. Tehti mitmesuguseid ette-

panekuid: nõuda 25% palgalisa, nõuda tunnitasu üle käitise 5 senti juure. Stop- pajatele naistele nõuti 10 senti tunnis lisa. Taheti saada ka preemiaid.

Järgnevatel vaidlustel selgitati protsen- tuaalse nõudmise kahjulikkust ja jäädi pea- tuma vaid tunnitasu tõstmise juure 5 senti võrra tunnis. Tükitöölisele arvatakse iga tunni pealt 5 senti juure, seega 40 senti päe- vas. Töölisnõukogule tehti ülesandeks selle üle läbirääkimistele asuda, ilma et koosolek oleks määranud kindlaks järeleandmise piiri. Palga juurenõudmist alustada kehtiva töö- tülide lahendamise seaduse põhjal.

Läbirääkimistel kerkis üles käitise juha- tuse kava teha katset 1 telje asemel panna töölistele kaks telge. Esialgu käitise juhatus kavatses monterida ümber kaks paari telgi ja katsetab nendega. Töölisele on seletatud, et kedagi ei sunnita asuma töösse nende telge- dega ja selleks otsitakse välja vaid vaba- tahtlikud. Täie õigusega kõneldi koosolekul, et sellane „vabatahtlikkus“ pole muud kui sunduslik tööle hakkamine. Selleks on käitise juhatusel küllalt käepärast abinõusid. Töö- lised — ketrajad — imestasid, et juba senise süsteemi juures 1 teljel töötamisel inimeste närvid on otsas, mis siis saab, kui töötatakse kahel teljel. See olevat lihtsalt hulluks ajamine. Töölised otsustasid kindlasti vastu seista sel- lasele katsetusele. Töölisnõukogu peab seleta- ma käitise juhatuselle, et ükski tööline ei hakka tööle kahel teljel. Võeti vastu selleko- hane protest.

Samuti võeti vastu resolutsioon tööaja pi- kendamise kavatsuste vastu, näidates, et töö- likond on palju ohvreid kannud 8-tunnilise tööpäeva eest võideldes, ja neid ohvreid ei tohi pidada asjatuteks.

Koosolekut juhatas K a p r a l, protokollis U u k. Häältelugejatena ja protokollikinni- tajatena toimisid Ambus, Tross ja Nilov.

A/s. „Villa“ tööliste üldkogu koosolek.

A/s. „Villa“ tööliste üldkoosolek peeti 5. märtsil 1939. a.

Koosoleku juhatajaks valiti A. Roode, abi- juhatajaks K. Vist ja protokollikirjutajaks V. Volkov.

Töölisnõukogu esimees A. R o o d e kõneles töölisnõukogude ja kutseühingute tähtsusest ja tegevusest ja ka praeguse A/s. „Villa“ käi- tise töölisnõukogu tegevusest.

Palkade küsimuse arutamisel võeti vastu järgmine ettepanek:

Alustada töötüli seaduses ettenähtud kor- ras ja nõuda tööliste, kelle tunnitasu on vä- hem kui 25 senti tunnis, 5 senti tunnis juure, ja töölisile, kelle tunnitasu on 25 ja enam senti tunnis, 3 senti tunnis juure sama töö eest ja samadel alustel. Palganõudmise põhjuseks on üldine elukallidus.

Pealeselle otsustati esineda käitise juhatus ees perekonnaabiraha saamiseks ja keskkütte- torude ümber kaitse seadmiseks.

Kõik otsused üldkoosolekul võeti üksmeel- selt vastu.

A/s. „Vill'as“ saavutati palkade suhtes kokkulepe.

31. märtsil 1939. a. sõlmisid A/s. „Vill'a“ töölisnõukogu ja tööandja alljärgneva kokkuleppe:

- 1) Kõigi käitise tunnitööliste palku tõstetakse järgmiselt:
 - a) senine tunnipalk 20,5 senti tõstetakse 1,5 sendi võrra,
 - b) senine tunnipalk 21,0 senti tõstetakse 2,0 sendi võrra,
 - c) senine tunnipalk 22,0 ja üle selle tõstetakse 1,0 sendi võrra.
- 2) Uued palganormid on kehtivad alates 16. märtsist 1939. a. kuni 1. märtsini 1940. a.

Sindis

Sindi tekstiilkäitises töötab viimaste teadete järgi 656 töolist, neist mehi 342 ja naisi 314. Sindis valitseb ikka suur tööpuudus. Ei ole märgata ega kuulda midagi olukorra lahendamiseks ettevõtetavatest sammudest ei riigilgi ega omavalitsuse poolt. Ei pöördu ka ükski talupoeg Sindi töötute poole, et neid tööle võtta, sest meil ei ole töölise puudust. Sindi töötud on niisiis saatuse hooleks jäetud. Ka on vaibunud teated uue tööstuse loomisest, milleks Sindis on võimalusi ja eeldusi, nagu veejõud, elekter jne. Ka on viimase kolme kuu väljavaade käitise töö ja tellimiste kohta kõike muud kui rõõmustav. Väljavaadete järgi jätkub tööd puuvillaosakonnas aprilli lõpuni, ja ka kalevialakond olevat vähehel määral tellimistega varustatud. Sellest tingituna olevat võimalikud mõningad vallandamised.

Ehkki Sindis olukord raske on, pani teade tööpäeva pikendamise nõudmistele üle rahva kihama. Töölisnõukogu rünnati küsimustega selle üle ja enamik meist ründajast olid Vabadussõja kaasateinud töölised, kellele lubati tol ajal 8-tunniline tööpäev kindlustada.

Sindi käitise töölistel oli senini saanud käitise poolt maksuta kasutada. Küll olevat omal ajal sauna tasu tööpalgast maha arvatud, nagu vanemad töölised teavad tõendada. Nüüd, 1. aprillist, hakatakse sauna eest maksu võtma. Ei teata veel täpselt maksu suurus. Niisugune toiming on siis ikkagi palgakämpimine. Ka sauna saamine olevat 1905. a. olnud seotud suurte raskustega ja mõnedki töölised, kes puhtust hinnates on julgenud häält tõsta, olevat kinni istunud ja hiljem töötä jäetud. See on siis teine hoop peale korterite üüride tõstmise, mis valusalt tabab Sindi tööliskoda.

Raudteel

Valga raudteedepoo koosolekult.

Valga raudteedepoo töölised pidasid 21. märtsil s. a. üldkoosoleku, millest võttis osa ligi kakssada töolist. Koosolek oli kutsutud kokku ühenduses 8-tunnilise tööpäeva ja palkade korraldamise küsimustega.

A. Offenbach — Tööliskojast — kandis ette referaadi 8-tunnilise tööpäeva nõudmise kujunemise ajaloost. Ettekanne leidis heakskiitu. Koosolekul esitati ja võeti üksmeelselt vastu resolutsioon:

Koosolek protestib tööaja seaduse muutmise vastu ja palub Tööliskoda astuda samme Vabariigi Valitsuse ees, et jätaks tähele panemata kõik vastavad Käsitööstuskokojalt või mujalt tulevad ettepanekud. 8-tunnilise tööpäeva kättevõtmiseks on töölised kannud suuri ohvreid ja need ei tohi olla asjatud.

Koosoleku ajal korjati ka allkirjad vastavale memorandumile 8-tunnilise tööpäeva kaitsesks.

Teiseks kandsid ette töölisvanemad palga reguleerimise küsimuse. Sellest nähtub, et viimase reguleerimisega pole küllalt rahuldavalt lahendatud töölise teenistustingimused ja on tekkinud suured lahkuminekid töölise teenistuses. Kuigi selle reguleerimise juure oli kutsutud ka töölisvanem, siis komisjonis tema arvamisest ei hoollitud ja küsimus lahendati nii, kui meister seda heaks arvas. Sellest on ka tekkinud segadus.

Koosolijate poolt toodi asjalikke seletusi uue reguleeritud palgatariifi kohta. Tööliskond öieti taltsis palka juure saada. Raudteetalitus aga tõstmise asemel arvas paremaks hakata korraldama senist summat, võttes ühelt maha ja teisele panes juure. Pole arvestatud samuti elukallidust.

Tehakse etteheiteid, et osa depootöölisi teenib palju ja isegi rohkem kui mõni meister. Koosolijate poolt mäidati, et siin ei teenita midagi rohkem, kuid iga töö on palga väärt. Ega siis töölised pole süüdi, kui mõni meister on osanud oma palga hoida madala. Nõudku ka tema, nagu seda teevad töölised. Näiteks sepad kui enamteenivad peavad päev otsa tegema pingutavat tööd ja see töö peab sellekohaselt tasutama.

Koosoleku lõpul otsustati, et töölisvanemad pöörduvad kutseühingu kaastöimel Raudtee Talituse ja teedeministri poole nõudmisega madalalpalgaliste tükitöö tariifide tõstmiseks. Sellekohane summa tuleb nõuda juure, mitte aga see summa võtta enamteenivate töölise summast tagasi.

Liinitöölise koosolek Narvas.

Pühapäeval, 12 märtsil s. a., toimus Narvas teater „Võitleja“ ruumes Rdt. Talituse Ehitusameti 3. liini jaoskonna töölise üldkogu koosolek. Aruandega töölisnõukogu tegevuse üle esines töölisnõukogu liige E. Pärle, kes lähemalt peatus töölisnõukogu tegevuses päevatöölise palkade, suurema perekonnaga töölise vallandamise ja töölise puhkuste küsimustes astunud sammude juures. Erilpäevakorrapunktina kavatsatud seisukohavõtmist 10-tunnilise tööpäeva kehtimapaneku kavatuks kohta ei antud võimalust koosolekul arutada. Tööliskonna päevaküsimuste ja kutseühingulise olukorra üle kõneles koosolekul Tööliskoja liige A. Saul, kes tutvustas koosolijaid kutseühingute ümberkorraldamise kavaga ja selle otstarbekaks teostamiseks ametiasutusele esitatud ettepanekute. Kõneleja tegi teatavaks kutseühingulise peakoosolekul 26. II vastuvõetud märgukirja sisu 10-tunnilise tööpäeva sisseseadmise kavatsuse vastu, missugune märgukiri on esitatud peakoosolekust osavõtnud töölise all-

kirjadega asjaomaseile ministreile. Käitise sisse-
llu puutuvate küsimuste üle kõneldes
märkis E. Pärle tervet rida esinevaid väär-
nähteid, eriti töölepingu seaduse rikkumise
alal. Koosolekul seati üles kandidaadid uue
tööliskoogu valimiseks ja valiti valimi kom-
misjon. Vastuvõetud otsuseis protestiti suure
perekonaga tööliste vallandamise vastu ja
avaldati nõuet palgali e puhkeaja seaduse
laiendamiseks. 10-tunnilise tööpäeva sisse-
seadmise kavatsuse vastu protestiti meks
asuti koguma tööliste allkirju. Osavõtjate
arvu poolest oli koosolek erakordselt rohke-
arvuline.

E. Raudtee Tööliste Ühisuse

korraline esindajate kogu koosolek peeti Tal-
linnas „Raudteelaste Kodus“ 12 märtsil.

Ühisuse 1938. a. aruanne ja 1939. a. eel-
arve kinnitati üksmeelselt.

Ühisuse üldine varanduslik seis on
9549,15 kr. Endised juhatuse liikmed J. Nor-
mann, V. Kallau (Tööliskoja liige), J. Nur-
mistu, V. Kings, V. Sirel, A. Puks, E. Tam-
mistu valiti tagasi, Revisjonikomisjoni valiti
E. Pärdi, A. Villemsoo, J. Tammeleht.

Koosolekul käsitleti raudteelaste pere-
päevamuresid ja avaldati soovi võidelda
8-tunnilise tööpäeva pikendamise vastu, sa-
muti võeti vastu otsus, et uues töövõtjate kut-
seühingute normaalpõhikirjas jäetaks liik-
memaksa määr kutseühingute sisemiseks as-
jaks.

Ellamaa

Resolutsioonide koosolek Ellamaa Turbakäi- tises.

14. märtsil 1939. a. peeti Ellamaa käitise
tööliste üldkoogu koosolek, millest tööliste
osavõtt oli ennenägematult suur: 169 nimekir-
jas olevast töölisest võttis koosolekust osa
120. Kui sellest osavõtjate arvust maha ar-
vata vahetus töölisel, kes sel ajal tööl olid,
siis võib küll koosolekul osavõtjate arvu
pidada peaaegu 100%-seks. Sellase rekordilise
arvu tööliste kokkutõojaks võib pidada kaht
töölisile õige lähedast koosoleku päevakorra
punkt: palgaküsimus ja viimasel ajal üle-
tõstetud tööpäeva pikendamise küsimus.

Koosolekul juhatas A. Jännes ja proto-
kollis H. Virma.

Koosolekul esines ka käitise juhataja In-
gar, kelle sõnavõttust selgus, et praegusel kor-
ral ei ole loota mingisugust palgaparanda-
mist. Selle kategoorilise äraütlemise taga-
järjel loobuti palgatüli alustamisest, teades,
et töötülide lahendamise komisjonist tööliste
nõudmisile võib loota õige vähe tuge. Kütte-
turba laadijad ütlesid ära käitise juhatusel
poolt lubatud palgakõrgendusest, mis pole
mingi palgatõstmise, ja otsustasid jääda en-
dise, ka ebaõiglase, tööüksuste väljaarvestuse
viisi juure. Kui töölised oleksid käitise juha-
tuse pakkumise vastu võtnud, siis sellega
oleks kaotatud alus oma olukorra paranda-
miseks tulevikus.

Koosolekul tõsteti üles ja võeti vastu töö-
liskonda üldiselt puutuvad järgmised reso-
lutsioonid:

Koosolek: 1) protestib viimasel ajal üles-
tõstetud 10-tunnilise tööpäeva sisseseadmise
nõudmise vastu;

2) protestib ja mõistab hukka Kaubandus-
tööstuskosja ja Arstide ja Rohutradlaste
Kosja seisukohad, millega tahetakse kaotada
haigekassades tööliste omavalitsus. Koosolek
pooldab Eesti Haigekassade Liidu vastavaid
seisukohti;

3) tunnustab vajaliseks kehtiva puhkeaja
seaduse muutmise, mille järgi tagataks igale
töölisele 12-tööpäevaline puhkeae aastas ja
mille tasu arvatakse 3 viimase kuu kehtimise
teenistustasu alusel;

4) tunnustab kiireks ja ootab kõige lähe-
mas tulevikus järgmiste sotsiaalseaduste
kehtimapanekut: 1) perekonna abirahade
seadus kõigile töölisile ühtlasel alusel ja
2) vanaduse, invaliidisuse, töötaolu ja järele-
jäänud perekonnaliikmete kindlustamise seadus;

5) tunnustab kiireks ja ootab kõige lähe-
mas tulevikus Tööliskoja ja kutseühingute te-
gelaste poolt väljatöötatud uute kutseühin-
gute normaalpõhikirjade kinnitamist, mille-
ga seoses kutseühingute tegevus viiakse nor-
maalsele alusele.

Resolutsioonide esitamisel tekkis elavaid
sõnavõtte, iseäranis tööpäeva pikendamise ka-
vatsuse juures. Üksmeelselt leiti, et see on
tööandjate huvides, mille põhjenduseks
tuuakse töökäte vähesust, mis ei ole sugugi
terav.

Koosolekul tõsteti üles ja võeti vastu ko-
hallike puuduste kõrvaldamiseks järgmised re-
solutsioonid:

Koosolek: 1) nõuab kõigile käitise alati-
sile töölisile elamisnõudeile vastavate elukor-
terite ehitamist, sest käesoleval momendil
paljud lastega perekonnad on sunnitud elama
käitise ühisbarakkides, ühes ruumis huljana
koos, ja paljud töölised peavad kasutama era-
kortereid, milledele paljud asuvad käitises
kaugel ning osalt on inimesile elamiseks täiesti
kõlbmatud. Erakorteriid on üürilt mitu korda
kallimad, mis käitises maksetavate madalate
palgade juures suuresti halvab muid elunõu-
deid.

2) nõuab täpset tööstustööliste töölepin-
gu seadusest kinnipidamist ja õiglast üle-
tundide märkimist kõikidel Ellamaa käitises
tehtavatel tükitöödel, nii turbalaadimise töö-
l, suvel turvapresside juures tehtavatel tükitöö-
del, samblavabrikus ja töökojas;

3) nõuab igasuguste alkohoolsete jookide
müügikeeldu käitise elamisrajoonis ning sel-
le lähemas ümbruses;

4) nõuab käitise poolt peetava õe korrale-
kutsumist haigetega käitumisel ja eriarsti
ning haigeravi vajavate haigete kohest saat-
mist kas eriarsti juure või haiglasse.

Töö vähenemise tagajärjel on turbalaadi-
jate palgad juba pikemat aega alla päeva-
palga, kõikudes keskmiselt 1,60—1,80 kr. pii-
rides. Töövähesusest tingituna on kuulda ük-
sikuid vallandamisi ja osa töölisi saadeti puh-
kusele. Aeg puhkuseks on ebasobiv, kuid olu-
korra sunnil tuleb see vastu võtta. Puhkeaja

seaduses tuleks määrata puhkuse andmise algusele töölitele sobiv piir, et seda ei antaks talvel, mil see oma otstarvet ei suuda täita.

Mujal

Paberivabriku „Koili“ koosolekust

Kohilas asuva paberivabriku „Koili“ töölise üldkogu koosolek peeti 12. märtsil s. a. käitise rahvama ja ruumes. Käitise 266 töölisest võttis osa 137 töölise, seega koosolek oli otsusevõimne.

Koosolekut juhatab Rudolf Pöder, protokollis Johan Linder. Häältealusejateks ja protokollis kinnitajateks valiti Artur Mikk, August Jooneratas ja Herbert Soomer.

Tööliskojas sotsiaalpoliitilise toimikonna liige Alfred Offenbach kandis ette referaadi tööliskonna päevamuredest ja sotsiaalpoliitilistest kavatsustest. Oma kõnes referent arvustas viimaseil ajal avaldatud seisukohta palgapoliitika ja sotsiaalpoliitika alal, puudutades ühtlasi ka käsitöösturite kongressi reaktioonilisi väljendusi tööpäeva pikendamise sihis. Kõne võeti vastu aplausiga.

Vastuvõetud resolutsioonides paberivabriku tööliskond nõuab kiiremat vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustamise seaduse kehtimapanekut, puhkeaja laiendamist seniselt 7 päe-

valt 12 tasutud päevale ja avaldab pahameelt kaatsete vastu tööpäeva pikendamiseks. Kõik resolutsioonid võeti vastu ühel häällel.

Järgnes päevakorrapunkt palgaküsimusest. Koosolek otsustas alustada töötüli, kusjuures töötüli aluseks võetakse järgmised normid:

Kõikidele ajatööl olevatele töölitele tuleb kõrgendada tunnitasu kolme sendi võrra. Tuhaaugutöölitele sellele lisaks veel kolm senti tunnis. Tükitöö tasu norme tõsta 12 protsenti. Ühesuguse töö tegijatele kõrgendada madalapalgalistele tasud kõrgemapalgaliste alusele.

Kiltsi sae- ja jahuveski

töölise üldkoosolek peeti 12. märtsil s. a., millest võttis osa 74 töölise.

Koosolekut juhatab E. Rõni, protokollis L. Tõevälja. Tööliskojas esindaja J. Mihkelson kõneles tööpäeva pikendamise küsimusest.

Võeti vastu otsused, milles avaldati protesti kavatsuste vastu muuta 8-t. tööpäeva, nõuti: palgalise puhkeaja pikendamist 12 tööpäevale ja puhkuse tasu arvutamist 3 kuu keskmise teenistuse alusel ning vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlustamise seaduse kiiret kehtimapanekut.

Mitmesugust

Kutseühingutest

Tallinna trükitöölised olid koos

Tallinna Trükitöölise Ühingu pidas 19. märtsil s. a. oma korralise aastapeakoosoleku, millest võttis osa 149 liiget. Koosolekut juhatab R. Kala ja J. Kurvits, protokollisid A. Treiman, A. Totsas ja A. Sõstar.

Koosoleku avas ühingu esimees A. Rebane. Püstitõusmisega mälestati surnud ühingu liikmeid, mille järele asuti päevakorra läbivõtmisele.

Ühingu tegevuse aruandest selgub, et ühingu liikmete arv on tõusnud aasta jooksul 550-lt 600-le. Tõus on jätkunud ka tänavani. Sellest olenevalt on täidetud ühingu eelarve, kusjuures liikmemaksudest saadi üle 9000 krooni. On toetatud tugevasti kultuuritritusi, milleks on antud välja üle 1000 krooni. Suuremad kulud on tehtud sotsiaalsete kohustuste alal, nagu vanade ja invaliidide toetamine, töötute abistamine ja reisimise toetused. Ühingu lõpetas oma aasta kassa ligi 2000-kroonise ülejäägiga. Ühingu tegevuse alal on suure väärtusega saavutus öötöö kõrgema palga alla viimisel, samuti on ka osaliselt parandatud palku trükitööstuse alal üldse. Ühingu majanduslik aruanne bilansseerus Kr. 12.776.49. Varanduse seisus on puhasvara 10.033.66 krooni ja inventari all 4.654.21 krooni.

Ühingu tegevuskava all, mida kandis ette sekretär A. Offenbach, märgiti vajadust siduda tihedamalt poliitgraafia alal töötavaid

töölisi. Kontingent teadlikke trükitöölisi on peaaegu ära kasutatud, müüd on tegemist veel passiivsete inimestega, kellel puudub vajalik kutseühinguline distsipliin. Neid saab kõige edukamalt rakendada ühingu ümber kultuurtoimikonna töö kaudu. Tuleb püüda palganivoo tõstmisele, vastavalt trükitööstuse tehnilisele täienemisele. Esitatud eelarve 1930. aasta kohta on bilansseeritud 9520 kroonile. Selle hulgas on ette nähtud asjaajamise kulude suurendamine, kultuuriliste ürituste toetamine 1100 krooni jne. Tegevuskava kui ka eelarve võeti vastu muutmatal kujul.

Asutakse juhatusse valimisele, milline on 9-liikmeline. A. Serbeni poolt tehakse kirjalik ettepanek avaldada juhatussele tänu tehtud töö eest ja selle tagasi vallida täies koosseisus. Kuna ühingu põhikiri korraga tagasi valimist ei näe ette, asutakse kandidaatide ülesseadmisele ja valitakse uude ühingu juhatusse kõik vana juhatusse liikmed: A. Schönberg, A. Rebane, A. Treiman, R. Kala, A. Offenbach, E. Ruul, J. Kurvits, J. Tõnissoo ja V. Kruustee. Revisjonikomisjon valitakse samuti vana koosseisus ja sinna pääsevad: Maritov, Pangsepp, Kurtus, Jõgi, Kopp, Schubbe ja Luuk.

A. Offenbach kandis ette lühikese referaadi öötöö ja tööaja küsimusest, kusjuures võeti vastu üksmeelselt kaiks resolutsiooni. Neis mõistetakse hukka öötöö trükitööstuses, samuti protestitakse tööaja pikendamise kavatsuste vastu. Vastavatele instantsidele te-

hakse ikohuseks nende seisukohtade eest võidelda.

Võru trükitöölise koosolekult.

Võru-Petseri Trükitöölise Ühingu aasta-peakoosolek peeti 24. märtsil Võru Käsitöölise Seltsi ruumes. Koosolekut juhatas J. Üle, protokollis Naaber.

Koosolek austas püstitõusmisega surma läbi lahkunud ühingu liiget J. Preimanit, mille järele asuti päevakorra läbiviõtmisele.

Kassaaruandest, mida kandis ette F. Marand, selgus, et ühingu tegevus on olnud hea. Liikmemaksudest saadi 1938. a. 508.30 krooni. Kulused oli ligi 300 krooni, seega ülejääk 200 krooni ümber. Eelmiste aastate ülejääkidega koos on ühingul rahakapitale 1. jaanuariks 1939. a. 842.94 krooni ja seda 23 liikme juures. Organiseerimata on Võrus 4 ja Petseris 5 trükitööliset.

Vastavalt sellele võeti vastu 1939. a. eelarve 500 krooni suuruses.

Juhatusse valiti J. Üle, F. Marand ja Root, kandidaatideks Keskrand ja Jahu.

Revisjonikomisjoni valiti Siiman, Tamm ja Kuus. Kandidaatideks Naaber ja Reitel.

Järgmesid referaadid A. Offembachilt 8-tunnilise tööpäeva ajaloost; Tööliskojate tegevusest. Võeti vastu resolutsioon:

Võru-Petseri Trükitöölise Ühingu üldkoosolek 24. märtsil teeb liidule ülesandeks, et 8-tunnilise tööpäeva kaitseks astutaks kõik sammu. 8-tunniline tööpäev on saadud suurte ohvritega ja need ei tohi olla asjatud.

Tallinna Omavalitsuse Töölise ja Teenijate Üldühing

korraldas 18. märtsil k. a. oma tegevuse X aastapäeva tähistamiseks Läti klubi ruumes aktuskoosoleku ja liikmete ning kutsutud külaliste omavahelise koosviibimise.

Aktuskoosolekul peale muusikaliste ettekannete, milles olid kaastegevad Töölismuusika ühingu keelpillide kvintett ja solist A. Tamm, pikema ülevaate 10-aastasest tegevusest andis praegune ühingu esimees A. Pehov.

Aastapäeva puhul tervitasid ühingut E. Omavalitsuse Teenijate Liit, Tall. linnavalitsus, Tööliskoda, E. Töölisühingute Keskkliit ja Linna Ettevõtete Haigekassa.

Eesti Tekstiiltöölise Ühingu Sindi osakonna

aastapeakoosolek peeti neljapäeval, 16. märtsil 1939. a. seltskondliku ühingu „Sõpruse“ saalis. Koosolekul võeti vastu järgmine resolutsioon: Koosolek asub seisukohale, et tuleb jääda 8-tunnilise tööpäeva juure kõigil tööaladel, eriti tekstiiltööstuses ei või asuda 8-tunnilise tööpäeva seaduse kaotamisele. Arvestades suurt tööaolu tekstiiltöölise seas, eriti Sindis, nõuab koosolek 40-tunnilise töönädala teostamist tekstiiltööstuses. Resolutsioon saadeti sotsiaalministri kaudu Vabariigi Valitsusele.

E. T. Ü. Sindi osakonna juhatusse valiti N. Lembit, Ed. Saar (Tööliskojate liige), H. Meola, A. Soovik, M. Somson, J. Kammer ja J. Kuller, kuna revisjoni-

komisjoni valiti O. Mihkelsoo, A. Kiviõja ja A. Tamm. Tööline.

Keemia- ja paberitöölise ametiühingu Jägala osakonna

üldkoosolek peeti 12. märtsil s. a. Jägala käitise rahvamuinas.

Koosoleku juhatajaks valiti J. Tammerand ja protokolljaks F. Püll.

Osakonna esimehe A. Saksa poolt ettekantud tegevuse aruande järgi on osakond töötanud kaks aastat. Liikmete arv tegevusaasta lõpul oli 72 käitises töötavaist 140—147 töölisist.

Kinnitati kassa-aruanne tasakaalus Kr. 300.45 ja 1939. a. eelarve Kr. 180.—.

Organiseerimise tähtsusest kõneles Tööliskojate liige A. Petrov. Pärast kõnet, mida kuulati suure huviga, võeti vastu resolutsioon, milles rõhutatakse, et tööliskonna organiseerimise nõrkuse tagajärjena palgaolude parandamine, sotsiaalkindlustuse seaduste laiendamine ja uute seaduste kehtimapanek ei ole arenenud tööliskonnale soovitatavas suunas, hoolimata majanduse kõrgkonjunktuurist. Samal ajal seda nõrkust kasutavad tööandjad rünnakult juba kehtivate tööliskonna õiguste kitsendamiseks. Rünnak 8-tunnilise tööaja, TKTAS j. t. seaduste vastu on selle tõenduseks.

Juhatusse liikmeilks valiti A. Saks, A. Jans, A. Raudjõe ja V. Prööm, rev.-komisjoni A. Ilma, J. Voog ja J. Tammerand.

Ilmaline matus Narvas.

Pühapäeval, 12. märtsil s. a., sängitati Narvas maamulda J. Kippar (end. Mosel), kauaaegne kutseühingu tegelane ja Kreenholmi tööline. Määratul hulgal oli kogunenud töölisi ja kutseühingu tegelasi saatma kadunud tema viimisel teekonnal. Oldi tulnud jumalaga jätna lahkunud kaastööliset, oldi tulnud ka vaatama mittevaimulikku matust.

J. Kippar oli eeskujulik tööline ja kauaaegne tubli kutseühinglane, kes igal pool oli agaralt abiks nõu ja jõuga. Tema haigus oli lühike, millele järgnes kiire surm.

Kuni peatänavani lahkunud seltsimehe kirstu kandsid omaksed ja ühingu tegelased. Leinarongi saatis töölisest koosnev muusikakoor.

Lahtise haua ees öeldi järeleühüideid.

Eduard Veber surnud.

4. veebruaril sängitati maamulda agar raudteelane ja seltskonnategelane Eduard Veber, kes töötas väga mitmes seltskondlikus organisatsioonis. Kadunu oli hulga aastaid Tallinna käsitöölise avitamise seltsi juhatusse liige, kust ta viimasel ajal tagasi astus tööga ülekoommatuse tõttu ja andus täieliselt raudteelaste perele, olla ühtlasi üks Raudtee Töölise Ühisuse asutajaid liikmeid ja kuni surmani Tallinna I-se osakonna esimees. Kadunu oli hulk aastaid raudtee peatehaste töölismõukogus, samuti oli ta üks „Raudteelaste Kodu“ ehitamise mõtte algatajaid ja kuni surmani „Raudteelaste Kodu“ juhatusse liige.

Tegev toimetaja: *Lui Metslang*, vastutav toimetaja: *Anatol Renning*, väljaandja: Tööliskoda.

Ilmunud 12. aprillil 1939. a.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk 2. 1939.